

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060205

DOM
2012-09-13
Stockholm

Mål nr
M 10108-11

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Östersunds tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2011-11-16 i mål nr M 3173-09, se bilaga A

KLAGANDE

E.ON Vattenkraft Sverige Aktiebolag, 556026-3120
Box 850
851 24 Sundsvall

Ombud: Jur.kand. J S

MOTPARTER

1. Kammarkollegiet
Box 2218
103 15 Stockholm

2. Ljustorp socken ekonomisk förening
Öppom 110
861 93 Ljustorp

3. Murberget Läns museet Västernorrland
Box 34
871 21 Härnösand

4. Länsstyrelsen i Västernorrlands län
871 86 Härnösand

5. Miljö- och byggnadsnämnden i Timrå kommun
Köpmangatan 14
861 82 Timrå

6. Naturskyddsföreningen Timrå
c/o B-G N

7. Naturvårdsverket
106 48 Stockholm

Dok.Id 1013016

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00

8. Älvräddarnas Samorganisation
c/o C B

SAKEN

Tillstånd till ombyggnad och effektivisering av Rundbackens kraftverk i Laxsjöån i
Timrå kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom förklarar Mark- och
miljööverdomstolen den av E.ON Vattenkraft Sverige Aktiebolag ansökta om- och
utbyggnaden av Rundbackens kraftverk tillåtlig.

Målet återgår till mark- och miljödomstolen för beviljande av tillstånd med
erforderliga villkor.

E.ON Vattenkraft Sverige Aktiebolag ska utge ersättning för rättegångskostnader till
Kammarkollegiet med 28 182 kr, varav 6 182 kr avser utlägg, till Länsstyrelsen med
38 400 kr och till Timrå kommun med 5 600 kr. På beloppen ska ränta utgå från denna
dag till dess betalning sker.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

E.ON Vattenkraft Sverige Aktiebolag (E.ON) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, lämnar bolaget tillstånd enligt ansökan.

Naturvårdsverket har yrkat att bolagets ansökan avvisas.

Kammarkollegiet har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen i första hand ska avvisa ansökan om tillstånd och om ändring av villkor beträffande Stor-Laxsjöns regleringstillstånd i dess helhet och i andra hand avslå överklagandet. I tredje hand yrkas att målet återförvisas till mark- och miljödomstolen för villkorsprövning enligt Kammarkollegiets inläga dit den 20 september 2011. I sista hand har Kammarkollegiet yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska föreskriva villkor i enlighet med nämnda inläga. Kammarkollegiet har vidare yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har i första hand yrkat att E.ON:s ansökan ska avvisas och i andra hand att överklagandet ska avslås, samt i tredje hand att ett eventuellt tillstånd förenas med villkor om fiskväg och minimitappning med 350 l/s utöver sidotillrinningen. Länsstyrelsen har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Miljö- och byggnadsnämnden i Timrå kommun har i första hand bestritt ändring och i andra hand, om Mark- och miljööverdomstolen skulle finna anledning att ompröva domen, yrkat att E.ON ska åläggas en kontinuerlig minimitappning till Laxsjöån som motsvarar medellågvattenföring och som i ansökan uppges vara 350 l/s. Nämnden har vidare yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Naturskyddsföreningen Timrå har, såsom talan slutligen utformats, i första hand yrkat att ansökan ska avvisas, i andra hand att den ska avslås, samt i tredje hand, om Mark- och miljööverdomstolen skulle finna anledning att ompröva domen, att E.ON

ska åläggas en kontinuerlig minimitappning till Laxsjöån som motsvarar medellågvattenföring och som i ansökan uppges vara 350 l/s.

Älvräddarnas samorganisation, Murberget Läns museet Västernorrland och Ljustorp socken ekonomisk förening har bestritt bifall till överklagandet.

E.ON har bestritt yrkandena om avvisning av ansökan och hävdar att frågan om ett eventuellt villkor om fiskväg inte aktualiseras i detta mål eftersom ansökan inte avser tillskapande av något nytt vandringshinder.

UTVECKLING AV TALAN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

E.ON har anfört bl.a. följande. De ansökta åtgärder som är hänförliga till effektiviseringen av kraftverket och som medför en ändring jämfört med vad som redan medgivits i gällande tillstånd, består av ett nytt intag i Stor-Laxsjön samt en ny tilloppstub för drivvattenföringen på hela sträckan från Stor-Laxsjön ner till det befintliga kraftverket. Laxsjöån kommer att erhålla en kontinuerlig minimitappning under hela året utöver mellantillrinningen på sträckan. Åns sträckning nedströms Födslodammet, där det idag endast undantagsvis förekommer något vattenflöde överhuvudtaget eftersom allt vatten leds via kanalen, skulle efter effektiviseringen erhålla ett relativt betydande samlat flöde från minimitappning och mellantillrinning som bedöms möjliggöra en återetablering av såväl växt- som djurliv. Med den föreslagna minimitappningen om 100 l/s, utöver mellantillrinningen som beräknas till drygt 100 l/s, erhåller hela sträckan ett kontinuerligt vattenflöde under året vilket bedöms medföra en förbättring jämfört med tillståndsgivna förhållanden.

Frågan om minimitappning aktualiseras endast till följd av ansökt effektivisering då det är dessa åtgärder som medför ändrade förhållanden jämfört med vad som redan medgivits enligt gällande tillstånd. Ett villkor om minimitappning för befintligt kraftverk, oberoende av om upprustning genomförs eller inte, kan endast föreskrivas efter ett omprövningsförfarande. Vid den samhällsekonomiska tillåtlighetsbedömningen är det mot nyttan med ansökt effektivisering som kostnaderna samt skadorna och olägenheterna ska bedömas. De kostnader som inte skiljer mellan ett s.k.

nollalternativ och det alternativ som bolaget sökt tillstånd för ska således inte belasta den samhällsekonomiska tillåtlighetsbedömningen av ansökt effektivisering. De årliga kostnaderna för de åtgärder som uteslutande är hänförliga till effektiviseringen beräknas till ca 1,3 miljoner kr. Effektiviseringen beräknas öka kraftverkets normalårsproduktion med 6,9 GWh jämfört med om enbart upprustningsåtgärder vidtas. Med ett elpris om 50 öre/kWh uppgår den årliga intäkten till 3,45 miljoner kr. Utöver detta tillkommer värdet av elcertifikat med 25 öre/KWh under de 15 första åren. En minimitappning om 350 l/s motsvarar en minskad normalårsproduktion med 3,3 GWh vilket ger en årlig kostnad om 1,65 miljoner kr. Mot ett årligt nyttovärde av effektiviseringen på 3,45 miljoner kr kan då ställas 2,95 miljoner kr (1,3+1,65) för kapital, avskrivningar, underhåll och förnyelse samt skadeförebyggande åtgärder. Ansökt effektivisering är således tillätlig enligt 11 kap. 6 § miljöbalken även med en minimitappning om 350 l/s.

Att mark- och miljödomstolen avgränsat den samhällsekonomiska bedömningen till ett år som valts efter att 15-årsperioden med tilldelning av elcertifikat upphört motverkar dessutom syftet med lagen om elcertifikat. För att intäkten från elcertifikatsystemet ska kunna beaktas på det sätt som fastslagits i praxis måste den samhällsekonomiska tillåtlighetsbedömningen ske utifrån de ansöka åtgärdernas hela livslängd och inte sett till ett enskilt år.

Mark- och miljödomstolen har i sina domskäl uttalat att E.ON:s förslag till minimitappning om 100 l/s sannolikt skulle medföra en påtaglig försämring för det biologiska livet i ån. Mark- och miljödomstolen har helt förbigått det faktum att gällande tillstånd för kraftverket medger nolltappning på den aktuella sträckan. Vid prövning av ansökta åtgärder ska de förhållanden som redan medgivits i det lagakraftvunna tillståndet för kraftverket vara utgångspunkt för de bedömningar som görs. Inträdandet av ett delvis nytt naturtillstånd på grund av att en tillståndsgiven damm med åren blivit otät saknar enligt praxis betydelse för tillåtligheten att täta denna så att läckaget upphör. Det går inte att utläsa av mark- och miljödomstolens dom vilka förhållanden som lagts till grund för prövningen och det går därmed inte heller att bedöma de överväganden domstolen gjort avseende ansökta åtgärders inverkan samt rimliga skyddsåtgärder.

Den av E.ON föreslagna minimitappningen om 100 l/s motsvarar en årlig kostnad om 560 000 kr/år vilket ger ett kapitaliserat värde av 14 miljoner kr. En minimitappning om 350 l/s motsvarar en årlig kostnad om 1,65 miljoner kr vilket ger ett kapitaliserat värde av drygt 41 miljoner kr. Skillnaden mellan en minimitappning om 100 l/s och 350 l/s är således en merkostnad om drygt 27 miljoner kr. Mot denna merkostnad ska bedömas nyttan med en högre minimitappning än vad E.ON föreslagit. Vid bedömning av nyttan med en högre minimitappning måste beaktas att det handlar om en begränsad åsträcka mellan två befintliga definitiva vandringshinder och att gällande tillstånd medger nolltappning på den aktuella sträckan. Det måste dessutom beaktas att dåvarande Fiskeriverket konstaterat att läckaget på under 100 l/s varit tillräckligt för att bibehålla ett livskraftigt lokalt fiskbestånd. Mot denna bakgrund anser E.ON att det inte är motiverat med en minimitappning om 350 l/s och att merkostnaden om drygt 27 miljoner kr är orimlig.

E.ON har på sedvanligt vis redovisat de ansökta åtgärdernas hydromorfologiska verkningar och de åtgärder som föreslagits för att motverka negativa sådana i enlighet med de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. I detta avseende har bolaget konstaterat att ansökta åtgärder inte innebär någon försämrad kontinuitet i aktuella vattenförekomster jämfört med rådande tillståndsgivna förhållanden utan snarare en förbättring, i synnerhet vad gäller den naturliga åfåran nedströms Födslodammet.

Det ska särskilt framhållas att ansökta åtgärder varken hindrar eller försvårar möjligheterna till vidtagande av de framtida åtgärder som vattenmyndigheten kan komma fram till behövs för att uppnå fastställda kvalitetskrav.

Naturvårdsverket har anfört bl.a. följande. Mark- och miljödomstolen har inte bedömt verksamhetens inverkan på gällande miljökvalitetsnorm för Laxsjöån: god ekologisk status till år 2021. Eftersom tillstånd nekades går det inte heller att sluta sig till om mark- och miljödomstolen har gjort någon indirekt bedömning i denna fråga. Det saknas även ett faktaunderlag som redogör för förutsättningarna att följa miljökvalitetsnormen med den ansökta verksamheten, vilket i sig ska utgöra skäl för avvisning. Naturvårdsverket bedömer att det krävs ytterligare åtgärder utöver den

minimitappning som föreslås i ansökan, men troligen även utöver den minimitappning som mark- och miljödomstolen har ansett behövlig. Sådana ytterligare åtgärder, eller konsekvensen av att de inte genomförs, bör belasta den samhällsekonomiska tillåtlighetsbedömningen enligt 11 kap. 6 § miljöbalken. Så har inte skett varför bedömningen i detta avseende är ofullständig. Alla behövliga åtgärder för att verksamheten ska följa miljökvalitetsnormen är inte utredda i ansökan. De blir därför inte heller föremål för prövning. På grund av att ansökt verksamhet i sig försämrar förutsättningarna för att uppnå god ekologisk status och för att en omprövning inte kan genomföras och få effekt innan år 2021, skulle ett tillstånd försvåra eller sannolikt omöjliggöra att miljökvalitetsnormen kan följas.

Om Mark- och miljööverdomstolen skulle ta ställning till om verksamheten kan medges, trots att den bidrar till att nuvarande miljökvalitetsnorm inte kommer att kunna följas, så förutsätter detta att tillräckligt underlag finns för att bedöma vilka skyddsåtgärder och försiktighetsmått som kan behövas och krävas med stöd av 2 kap. 7 § första stycket miljöbalken. För att ett eventuellt undantag från nu gällande miljökvalitetsnorm ska kunna göras krävs ett beslut från vattenmyndigheten. Det har inte förekommit någon process i syfte att vattenmyndigheten ska ändra gällande miljökvalitetsnorm.

Underlaget varken stödjer eller utesluter att det går att vidta åtgärder så att verksamheten i sin helhet kan bidra till att gällande miljökvalitetsnorm kan följas. En sådan åtgärd är att skapa förutsättningar för ett tillräckligt stort minimiflöde i Laxsjöån. Huruvida den minimitappning som mark- och miljödomstolen har ansett behövlig är den mest ändamålsenliga är svårt att bedöma utan ett förbättrat underlag. En annan, sannolikt nödvändig åtgärd att pröva i statusförbättrande syfte, är bl.a. en fiskväg mellan Laxsjön och Laxsjöån. I syfte att möjliggöra en sådan prövning borde ansökan ha omfattat hela verksamheten. Ansökan innebär tillstånd till en ny produktionsnivå, och en ändring av vattenhushållningen i flera avseenden. Vattenavledningen genom kraftverket skiljer sig från nu gällande villkor och utgör dessutom kärnan i hela vattenverksamheten. Det vore därför enligt Mark- och miljööverdomstolens praxis motiverat att hela verksamheten ska prövas samlat. Det är inte heller klarlagt att den ändrade minimitappningen uppfyller kriterierna för en villkorsändring enligt 24 kap. 8

§ miljöbalken på det sätt mark- och miljödomstolen har preciserat ansökan. Naturvårdsverket anser därför att mark- och miljödomstolens sätt att avgränsa ansökan dels strider mot praxis, dels förhindrar en ändamålsenlig prövning för att kunna ta ställning till vilka åtgärder som behövs för att följa gällande miljökvalitetsnorm.

Kammarkollegiet har anfört bl.a. följande. Det föreligger ett flertal olika rättegångshinder för Mark- och miljööverdomstolen att överhuvudtaget kunna meddela tillstånd och omprövning. Den allvarligaste bristen är att det inte finns någon godtagbar miljökonsekvensbeskrivning om miljökvalitetsnormerna och icke-försämringskravet. Mark- och miljödomstolens tolkning att ansökan kan innefatta en begäran om omprövning av ett villkor enligt 24 kap. 8 § miljöbalken skulle, om mark- och miljödomstolen valt att meddela tillstånd, utgöra ett grovt rättegångsfel. Mark- och miljööverdomstolen kan inte meddela omprövning av Stor-Laxsjöns reglering som första instans. Omprövning av regleringstillståndet kan inte ske och det finns heller inte några omständigheter som kan utgöra grund för ett bifall av sådan omprövning. Redan på grund av detta är E.ON:s samhällsekonomiska beräkningar om produktion och kostnader felaktiga. E.ON har inte visat att verksamheten uppfyller kraven på samhällsekonomisk tillåtlighet.

E.ON:s yrkanden om tillstånd omfattar inte vattenverksamheten gällande regleringen av Stor-Laxsjön. Miljökonsekvensbeskrivningen omfattar inte heller regleringen av Stor-Laxsjön. Det föreligger därför rättegångshinder mot att pröva regleringen och villkor som tidigare meddelats denna. Den enda rättsliga möjligheten för att få ändrat villkor beträffande 750 l/s minimitappning är att E.ON skulle ansökt om omprövning av villkoret enligt 24 kap. 8 § miljöbalken. Om E.ON:s yrkande ska tolkas som en begäran om omprövning ska denna avvisas alternativt avslås.

Vad gäller prövningen enligt 11 kap. 6 § miljöbalken saknas stöd i både lagtextens ordalydelse, förarbetena och doktrinen att göra det ”avdrag” för kostnaderna för nollalternativet som E.ON påstår ska ske i beräkningen. Alla kostnader som ”verksamheten” innebär ska ingå i den samhällsekonomiska bedömningen. Sökandens ”nya” beräkning av kostnaderna är sålunda felaktig. E.ON:s påstående att mark- och miljödomstolen har ”valt ett år efter att 15-årsperioden” har passerat är fel. Mark- och

miljödomstolens bedömning avser det yrkade tillståndets tidsperiod och är därför helt förenlig med Högsta domstolens praxis och vad tillståndsprövningen i målet avser för verksamhet. Även om ”vinsten” från de första femton åren skulle slås ut på hela verksamhetens livslängd, vilket vore ologiskt rent matematiskt och utifrån gällande ekonomiska regler, klarar ändå inte verksamheten ens företagsekonomisk vinst. Den årliga vinsten bör då räknas efter skatteuttag eftersom den ska föras över till andra år, men även utan skatt blir resultatet inte positivt. Av Energimyndighetens beslut om förhandsbesked om tilldelning av elcertifikat för Rundbackens kraftverk framgår att byggnadsåtgärderna, bl.a. turbinbyte, läggs till grund för beslutet om tilldelning av elcertifikat. Det saknas enligt 11 kap. 6 § miljöbalken grund för att räkna med elcertifikatstillägget på intäktssidan utan att räkna med alla de åtgärder som behöver vidtas för att få tilldelning av certifikat på kostnadssidan.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har anfört bl.a. följande.

Miljökonsekvensbeskrivningen innehåller inget som redogör för hur gällande miljökvalitetsnormer påverkas av sökandens planer. Den kan därför inte läggas till grund för prövningen av tillåtligheten och nödvändiga skyddsåtgärder. Det föreligger således hinder mot att ansökan prövas. Ansökan ska därför avvisas. E.ON:s planer är att betrakta som en betydande utbyggnad, där endast kraftstationens exteriör och dammen vid Laxsjön respektive Födslodammet kommer att kvarstå som tidigare. Planerna innehåller en viktig ändring av gällande vattenhushållningsbestämmelser som därför ska ingå i prövningen. De ansökta planerna medför en försämring av nuvarande livsbetingelser för öringbeståndet. Nuvarande förhållanden innebär att Laxsjöån på sträckan Stor-Laxsjön-Rundbackens kraftverks intag årligen tillförs åns medelvattenföring plus lokal tillrinning. Konsekvenserna av sökandens förslag blir att vattenföringen på berörd sträcka av ån omfördelas så att allt vatten som idag släpps från regleringsdammen, exklusive en minimitappning om 0,1 kbm/s, kommer att flyttas till den nya intagstuben.

Miljö- och byggnadsnämnden i Timrå kommun har anfört bl.a. följande. Avsaknad av en kontinuerlig minimitappning skulle sannolikt innebära stor skada på det biologiska livet som finns i Laxsjöån. En minimitappning på endast 100 l/s innebär en kraftig förändring i vattendragets flöde då allt produktionsvatten efter den planerade

ombyggnaden kommer att gå genom en tub direkt till kraftstationen från Stor-Laxsjön och läckaget från den befintliga dammen kommer att upphöra.

Ljustorp socken ekonomisk förening har framhållit att turism och besöksnäring väntas få allt större betydelse i trakten och att området kring Rundbackens kraftstation har avsatts för kulturvårdande insatser. En ytterligare utbyggnad för vattenkraftsändamål kan, enligt föreningen, få en negativ inverkan på dessa intressen.

Älvräddarnas Samorganisation har anfört bl.a. följande. De stora förändringarna i miljön och önskemål om nya tappningsbestämmelser gör att en helhetsprövning ska ske. Sökanden har inte visat några data eller analyser som stöder antagandet att djur- och växtliv kommer att återetableras i en del av ån. I övriga delar av ån kommer det att ske stora försämringar. E.ON har inte ens försökt att göra en bedömning av hur skadan respektive nyttan i olika delar av ån ska betraktas sammanvägt med avseende på vattendirektivets miljö kvalitetsnormer.

Murberget Läns museet Västernorrland har anfört bl.a. följande. Det stämmer inte att E.ON anpassat ansökta åtgärder till kulturmiljöns intresse. Maskinaggregaten är tänkta att rivas och tas bort från kraftverket vid den föreslagna ombyggnaden. Den maskinella utrustningen är det som ger det industrihistoriska värdet. Den andra åtgärden som strider mot kulturmiljöns intressen är att vid en ombyggnad ska vattenflödet ändras, vilket medför att dammar, tuber och kanaler rivs bort. Det blir en betydande förändring av kraftverkets miljö, även om kraftverksbyggnadens exteriör bevaras. Ombyggnaden kan inte sägas ta hänsyn till de kulturhistoriska värdena.

Naturskyddsföreningen Timrå har anfört bl.a. följande. E.ON har i sin ansökan med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning inte visat att projektets fördelar från allmän och enskild synpunkt överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av detsamma. Enligt EU:s vattendirektiv får ingen försämring av den ekologiska mångfalden förekomma i ett vattendrag. Ett medgivande utan bestämmelser som stipulerar en minimitappning och nyetablering av fiskvandringssvågar skulle strida mot EU:s lagstiftning.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen har hållit förhandling och syn i målet.

E.ON har tillstånd att driva Rundbackens kraftverk på vissa villkor. I en dom från 1984 föreskrivs bl.a. villkor för Stor-Laxsjöns reglering. Den ansökan som nu prövas avser bl.a. ett nytt intag vid Stor-Laxsjön, att en tilloppstub förläggs öster om Laxsjöån samt att en viss tappning ska ske genom tilloppstuben istället för regleringsdammen. Någon ändring av dämmnings- eller sänkningsgräns i Stor-Laxsjöns krävs inte till följd av de nu planerade åtgärderna. Mark- och miljööverdomstolen finner, i likhet med mark- och miljödomstolen, att ansökan avseende vattenverksamheten avgränsats på ett sådant sätt att det inte föreligger hinder mot att ta upp ansökan till prövning av det skälet.

Den fråga som domstolen härafter har att ta ställning till är vilken betydelse de beslutade miljökvalitetsnormerna för vattenförekomsten Laxsjöån har vid tillståndsprövningen. Sverige har genomfört EU:s ramdirektiv för vatten (2000/60/EG) framför allt genom bestämmelser om miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram i 5 kap. miljöbalken. I 5 kap. 2 § miljöbalken finns fyra kategorier av miljökvalitetsnormer angivna i punkterna 1 - 4. De tre första kategorierna är klart definierade i balken medan den fjärde kategorin, till vilken miljökvalitetsnormer för yt- och grundvattenförekomster hör, utgörs av normer som anger övriga krav på kvaliteten på miljön som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen. När det gäller miljökvalitetsnormernas rättsverkan finns det en skillnad mellan gränsvärdesnormer, målsättningsnormer och andra normer, vilket kan utläsas av 2 kap. 7 § miljöbalken. För normer som faller under 5 kap. 2 § första stycket 4 miljöbalken – som är aktuella i detta mål – har det ansetts tillräckligt att vid en individuell prövning tillämpa de grundläggande hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken (prop. 2009/10:184 s. 48). Det innebär således att 2 kap. 7 § första stycket ska tillämpas när det är fråga om en vattenförekomsts ekologiska status, men inte paragrafens andra och tredje stycke, som innehåller särskilda bestämmelser för gränsvärdesnormer.

Regeringen har vidare, som en del av det svenska genomförandet av ramdirektivet, genom bestämmelser i 4 kap. förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön, vattenförvaltningsförordningen, beslutat att vattenmyndigheterna ska fastställa miljökvalitetsnormer för vattenförekomster i form av s.k. kvalificeringskrav. Dessa ska fastställas så att tillstånden i vattenförekomster inte försämras och så att god yt- och grundvattenstatus uppnås senast den 22 december 2015, om inte någon av bestämmelserna om undantag och avvikelser från detta kan tillämpas. Vattenmyndigheterna har därefter beslutat om miljökvalitetsnormer för samtliga yt- och grundvattenförekomster. Dessa har kungjorts i föreskrifter från respektive länsstyrelse. Enligt 5 kap. 3 § miljöbalken ska myndigheter och kommuner svara för att miljökvalitetsnormerna följs. Normerna ska således tillämpas i bl.a. tillståndsärenden.

För tillståndsprövningen i ett fall som detta innebär bestämmelserna att myndigheter och kommuner har ansvaret för att en miljökvalitetsnorm för vatten följs och att krav därför kan ställas på skyddsåtgärder och försiktighetsmått för att normerna ska uppnås vid den angivna tidpunkten. Direktivet är inte begränsat till att gälla enbart vattenföroreningsfrågor. Vidare är medlemsstaterna bundna av direktivets bestämmelser om icke-försämring och om att målen ska uppnås. Vattenmyndigheten har klassificerat vattenförekomsten Laxsjöåns ekologiska status som dålig. Vattenmyndigheten har vidare bedömt att det finns skäl att fastställa miljökvalitetsnormen god ekologisk status med en tidsfrist till 2021 och bedömt det som ekonomiskt orimligt och/eller tekniskt omöjligt att vidta de åtgärder som skulle behövas för att uppnå god ekologisk status redan 2015. Vidare har vattenmyndigheten konstaterat att det krävs ytterligare utredning för att avgöra vilka åtgärder som krävs för att skapa hydromorfologiska förutsättningar för att nå kvalitetskraven.

Svaret på den inledningsvis ställda frågan är att bestämmelserna om miljö- kvalitetsnormer för vatten innebär att tillståndsmyndigheten ska pröva – med tillämpning av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken – om den sökta verksamheten kommer att medföra att miljökvalitetsnormen god ekologisk status inte kan uppnås för Laxsjöån år 2021 och om verksamheten kan medföra en försämring, som inte är tillfällig, av åns ekologiska status.

Nästa fråga som domstolen har att ta ställning till är om bolagets ansökan innehåller det underlag som behövs för att bedöma tillåtligheten av de ändringar vid Rundbackens kraftverk bolaget nu sökt tillstånd till bl.a. mot bakgrund av gällande bestämmelser om miljö kvalitetsnormer för vatten.

Ansaret för att underlaget för prövningen är tillräckligt åvilar verksamhetsutövaren. Till ansökan ska fogas en miljökonsekvensbeskrivning. Den har till syfte att identifiera och beskriva de direkta och indirekta effekter som en planerad verksamhet eller åtgärd kan medföra för bl.a. miljön samt möjliggöra en samlad bedömning av dessa effekter på människors hälsa och miljö. Enligt 6 kap. 7 § andra stycket 2 miljöbalken ska en miljökonsekvensbeskrivning, när det är fråga om verksamhet som medför betydande miljöpåverkan, alltid innehålla bl.a. en beskrivning av hur det ska undvikas att verksamheten eller åtgärden medverkar till att en miljö kvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs. Den domstol som prövar en ansökan om tillstånd eller överprövar ett givet tillstånd ska bedöma om miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller de krav som ställs på en sådan. Om den innehåller sådana väsentliga brister – och som inte har avhjälpits under processens gång – att en bedömning av verksamhetens inverkan på miljön inte kan göras, kan ansökningen komma att avvisas. Även om en materiell prövning är möjlig kan bristerna i miljökonsekvensbeskrivningen leda till att det inte går att bedöma om hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken är uppfyllda. Ansökan ska i så fall avslås (jfr NJA 2009 s. 321).

Miljökonsekvensbeskrivningen för den nu ansökta verksamheten saknar visserligen en uttrycklig redovisning av hur den ansökta ändringen kommer att påverka miljö kvalitetsnormen för ån. De uppgifter som redovisas om möjlig påverkan på åns ekologiska status, i förening med den sakkunnigutredning mark- och miljödomstolen inhämtat, får dock anses tillräckliga för att bedöma verksamhetens förenlighet med miljö kvalitetsnormen för vattendraget.

Såsom mark- och miljödomstolen funnit har ej heller i övrigt något processuellt hinder mot att uppta bolagets ansökan till saklig prövning förelegat.

Bolagets ansökan får med tanke på den ändrade vattenregimen i Stor-Laxsjön och Laxsjöån anses innefatta en ansökan om nya vattenhushållningsbestämmelser. Ett eventuellt tillstånd måste därför kunna villkoras av bestämmelser för t.ex. fiskets främjande. Bolaget har åtagit sig att kontinuerligt släppa fram minst 0,1 kbm/s vatten genom utskov i Laxsjödammen. En kontinuerlig minimitappning genom Laxsjödammen kommer även åsträckan nedströms Födslodammet till del och kan innebära en förbättring av förhållandena där. Den minimitappning som föreskrivs i gällande tillstånd, 0,75 kbm/s under tiden 1/7-31/8, tillgodogörs ju nu i kraftverket och kommer sålunda inte åsträckan mellan Födslodammet och mynningen av utloppskanalen till del.

Avgörande för tillåtligheten av den ansökta ombyggnaden av kraftverket blir därför hur stor minimitappning som erfordras för att upprätthålla godtagbara limnologiska förhållanden i Laxsjöån på sträckan ner till Födslodammet. För närvarande strömmar i genomsnitt 1,48 kbm/sek genom denna åsträcka. Även om bolaget enligt gällande tillstånd har rätt att innehålla vattnet under större delen av året innebär den nuvarande regleringen de facto att åsträckan kontinuerligt förses med tillräckligt vatten för att inte torka ut och bevara ett rikt fiskliv.

Det sakkunnigutlåtande som gjorts av dåvarande Fiskeriverket redovisar resultat av elfisken som gjorts i Laxsjöån och visar att det sker en naturlig reproduktion av öring där. Detta förutsätter att en viss vattenföring ständigt finns i åfåran. Hur stor denna vattenföring nu är under olika tider av året kan diskuteras men för att trygga godtagbara förutsättningar för en öringsstam bedöms en vattenföring motsvarande medellågvattenföringen, 350 l/s, som tillräcklig. För att få de bästa effekterna av minimitappningen för fiskbeståndet bör den dessutom så långt möjligt årstidsanpassas. Det skulle innebära en högre vattenföring under vegetationsperioden och en lägre under vintern. Detta medför att det blir en gynnsammare vattenföring för öringen under dess huvudsakliga tillväxtperiod.

Beträffande övriga naturvärden som förekommit i målet bedömer Mark- och miljööverdomstolen att det är svårt att fullt ut avgöra i vilken grad arter som försärla och strömstare påverkas. Förutsatt en medellågvattenföring motsvarande 350 l/s samt ytterligare tillrinning längs åsträckan kan troligen försärla fortsatt kunna använda åsträckan i samband med häckning medan det är mer oklart med övervintringsmöjligheter för strömstare.

Vad gäller den ansökta vattenverksamhetens tillåtlighet enligt 11 kap. 6 § miljöbalken har bolaget i Mark- och miljööverdomstolen redovisat en ekonomisk kalkyl som utvisar att verksamheten är bärkraftig även vid en så hög minimitappning som 0,35 kbm/s. Att bolaget vid denna beräkning endast medtagit kostnader hänförliga till den förbättring och effektivisering av kraftverket vartill nu söks tillstånd och utelämnat kostnader som avser allmän upprustning av anläggningen och under alla förhållanden krävts under den närmsta tiden, godtas av Mark- och miljööverdomstolen. Även med den slutsats Mark- och miljööverdomstolen kommit till angående behovet av minimitappning ovan, måste den ansökta verksamheten därför ur en strikt ekonomisk synvinkel vara tillåtlig enligt 11 kap. 6 § miljöbalken.

Övrig av mark- och miljödomstolen påtalad risk för negativa konsekvenser av vattenverksamheten, såsom negativa konsekvenser för strömstarens övervintringsmöjligheter m.m., uppvägs av den miljövinst som den ökade elproduktionen innebär. Villkor om t.ex. fiskbefrämjande åtgärder i åfåran i tillståndsdomen bör också kunna minska riskerna väsentligt.

Den ansökta utbyggnaden av kraftverket synes inte heller kunna hindra eller försvåra de framtida åtgärder som vattenmyndigheten kan komma fram till behövs för att uppnå god ekologisk status i Laxsjöån till år 2021.

Mark- och miljööverdomstolen finner sålunda att den av E.ON ansökta om- och utbyggnaden av Rundbackens kraftverk bör tillåtas. Målet ska därför återgå till mark- och miljödomstolen för beviljande av tillstånd och bestämmande av erforderliga villkor.

Framställda anspråk på ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen har medgivits av E.ON.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 11 oktober 2012

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv, skiljaktig, och Peder Munck, referent, samt tekniska rådet Mikael Schultz och hovrättsrådet Margaretha Gistorp. Skiljaktig mening, se nästa sida.

Föredragande har varit Elin Samuelsson.

SKILJAKTIG MENING I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Hovrättsrådet Henrik Löv är skiljaktig och anför följande.

Som framgår av den överklagade domen bedriver E.ON med stöd av gällande tillstånd vattenverksamhet i form av dels vattenreglering vid Stor-Laxsjön och vid Födslodammet, dels avledning av Laxsjöåns vatten i en intagskanal vid Födslodammet för elproduktion i Rundbackens kraftstation. För Stor-Laxsjöns reglering har vissa s.k. vattenhushållningsbestämmelser meddelats. Även för vattenregleringen jämte vattenavledningen vid Födslodammet gäller en särskild bestämmelse om till vilken nivå flödet där får uppdämmas.

E.ON:s ansökan om tillstånd till vattenverksamhet skulle bl.a. innebära att avledningspunkten flyttas från Födslodammet till Stor-Laxsjön, varvid möjlighet skapas att tillgodogöra ytterligare drygt 65 meter fallhöjd i Rundbackens kraftstation. Projektet är med avseende på effektiviseringsgraden påfallande gynnsamt, vilket avspeglas i att kraftstationen kan förses med ett nytt aggregat vars utbyggnadsvattenföring är lägre än den som gäller sammanlagt för de tre befintliga aggregaten. Även med avseende på bevarandeintressen finns ingredienser i projektet som skulle kunna betecknas positiva, t.ex. ett mera kontinuerligt, om än lågt, flöde i den naturliga vattenvägen från Stor-Laxsjön via Födslodammet förbi kraftstationen.

Emellertid innebär E.ON:s tillståndsansökan, i strikt mening, att andra vattenhushållningsbestämmelser skulle komma att gälla för Stor-Laxsjöns reglering. Vidare syftar ansökan till en tämligen omfattande ändring av vattenvägar och -flöden. Med enbart E.ON som klagande i Mark- och miljööverdomstolen får mark- och miljödomstolens överväganden kring prövningsförutsättningarna i och för sig godtas. Emellertid är underlaget som E.ON har lagt fram för ett projekt av detta slag alltför knappt för den komplexa prövning som ansökan ger upphov till. Underlaget medger inte att en tillåtlighetsbedömning enligt miljöbalken säkerställs i nödvändig mån.

Denna brist i prövningsunderlaget ska läggas E.ON till last och resultatet av detta blir att E.ON:s överklagande enligt min mening ska avslås.

I övriga delar är jag ense med majoriteten.

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2011-11-16
meddelad i
Östersund

Mål nr M 3173-09

SÖKANDE

E.ON Vattenkraft Sverige Aktiebolag, 556026-3120
Box 850
851 24 Sundsvall

Ombud: Jur.kand. J S

SAKEN

Ansökan om tillstånd till ombyggnad och effektivisering av Rundbackens kraftverk i Laxsjöån, Timrå kommun, m.m.

N: 6955074 E: 611172 (SWEREF 99)

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avslår ansökan.
2. Mark- och miljödomstolen finner att miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken.
3. Mark- och miljödomstolen förpliktar E.ON Vattenkraft Sverige Aktiebolag att utge ersättning för rättegångskostnader avseende ombudsarvode dels till Kammarkollegiet med 35 000 kr, dels till Länsstyrelsen Västernorrland med 8 000 kr, dels till Timrå kommun med 8 000 kr jämte ränta enligt 6§ räntelagen på samtliga belopp från den 16 november 2011 tills betalning sker.
4. Mark- och miljödomstolen fastställer prövningsavgiften enligt förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken till samma belopp som tidigare bestämts, 140 000 kr.

Dok.Id 136571

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 708 831 28 Östersund	Storgatan 6	063-15 06 00 E-post: mmd.ostersund@dom.se	063-15 06 88	måndag – fredag 09:00-12:00 13:00-15:00

ANSÖKAN M.M.

E.ON Vattenkraft Sverige AB har, såsom ansökan slutligen bestämts, framställt följande yrkanden.

Tillstånd

E.ON anhåller om tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken att i huvudsaklig överensstämmelse med vad som framgår av ansökan med bilagor utföra ombyggnation och effektivisering av Rundbackens kraftverk.

E.ON hemställer vidare

att det genom kraftverket får avledas den vattenmängd som dess turbin efter vidtagna åtgärder förmår sluka, nominellt $2,5 \text{ m}^3/\text{s}$,

att den tid inom vilken byggnadsarbetena ska vara utförda fastställs till fem år,

att tiden för anmälan av oförutsedd skada fastställs till fem år,

att prövningsavgiften för ansökan bestäms till 140 000 kr, samt

att miljökonsekvensbeskrivningen godkänns.

Förslag till villkor

Genom regleringsdammen vid Stor-Laxsjöns utlopp ska alltid framsläppas minst 100 l/s. Denna minimitappning föreslås gälla utöver den minimitappning som redan finns föreskriven i gällande tillstånd för fiskeintressena nedströms Lagfors.

Till stöd för dessa yrkanden har bolaget anfört bl.a. följande.

Orientering

Ljustorpsån är ett biflöde till Indalsälven. Ån rinner upp i gränstrakterna mellan Ångermanland och Medelpad i Västernorrlands län. Inom Ljustorpsåns avrinningsområde ligger Stor-Laxsjön på nivån ca +267 m. Vattenavrinningen ur Stor-Laxsjön har reglerats med dammanläggningar i sjöns utlopp sedan åtminstone mitten av 1700-talet. Älvsträckan mellan Stor-Laxsjön och det från höger tillrinnande biflödet Bredsjöån, ca 6 km, kallas lokalt för Laxsjöån. Sträckan från sammanflödet med Bredsjöån ned till Lagfors, ca 3 km, kallas lokalt för Lagforsån. Från Lagfors rinner

Ljustorpsån vidare drygt 1,5 mil varefter ån mynnar i Indalsälven ca 3 km nedströms Bergeforsens kraftstation. I Laxsjöån, ca 4 km nedströms Stor-Laxsjön, ligger Rundbackens kraftverk och i Lagforsån vid Lagfors är Lagfors kraftverk beläget.

Nuvarande förhållanden, tillstånd m.m.

Rundbackens kraftverk togs i drift 1916. Kraftverket är en ovanjordsanläggning som inrymmer tre horisontella maskinaggregat utrustade med Francisturbiner för en sammanlagd nominell utbyggnadsvattenföring av $3,0 \text{ m}^3/\text{s}$. Installerad effekt är totalt 2,4 MW och den normala årsproduktionen uppgår till 8,0 GWh. Till kraftverket hör, från uppströmshållet räknat, en regleringsdamm vid Stor-Laxsjöns utlopp utrustad med två flodutskov samt ett bottenutskov, en spärrdamm vid Födslodammet med ett flodutskov och ett flottningsutskov, kanalintag, tömningskulvert, intagskanal, tubintag, maskinstation och en utloppskanal som utmynnar i Laxsjöån drygt 1 km nedströms avledningspunkten vid Födslodammet.

I dom den 13 april 1984 förklarade Östersunds tingsrätt, vattendomstolen, anläggningarna för Rundbackens kraftstation med därtill hörande anordningar tillkomna i laga ordning. Sökanden förklarades vidare inneha rätt att vid spärrdammen i Födsleforsen hålla Ljustorpsån uppdämd till höjden +201,40 m. I domen föreskrivs att allt vatten får avledas genom kraftstationens turbiner intill en myckenhet som svarar mot maskinernas sammanlagda maximala slukförmåga, vid en nominell utbyggnadsvattenföring om $3,0 \text{ m}^3/\text{s}$, för att sedan återledas till Ljustorpsån genom utloppskanalen. Avseende Stor-Laxsjöns reglering föreskrev domstolen att denna får bedrivas så att det av vind opåverkade vattenståndet ej överstiger dämningssgränsen +267,70 m och ej understiger sänkningsgränsen +264,70 m. Mellan dessa gränser får vattenståndet fritt varieras. Vidare föreskrevs att genom regleringsdammen vid Stor-Laxsjöns utlopp ska årligen under tiden 1/7 - 31/8 alltid framläppas minst $0,75 \text{ m}^3/\text{s}$. Vattenöverdomstolen har i dom den 28 juni 1985 fastställt vattendomstolens domslut med ogillande av framställda yrkanden om fisktrappa i Lagforsdammen och vattenframläppning i denna. Enligt tidigare nämnda dom år 1984

förordnades att rätten till vattnets tillgodogörande i Rundbackens kraftstation för framtiden ska vara förenad med Västra Roten 1:7 såsom strömfallsfastighet.

Planerade åtgärder

Efter genomförda utredningar planeras för en ombyggnad och effektivisering av Rundbackens kraftverk. Ett nytt intag placeras vid Stor-Laxsjön, ca 100 m öster om befintliga utskov. Intaget förses med falsar för sättavstängning och intagsgrind samt en överbyggnad för maskinutrustning. Framför intaget utförs rensning. En tilloppstub med den totala längden av ca 4,6 km förläggs öster om Laxsjöån, från intaget till befintlig kraftstation. Tuben grävs till största del ned under mark samt förläggs i befintlig intagskanal, vilken därefter fylls igen. Den sista sträckan på ca 200 m förläggs tuben ovan mark på stöd. Vid Födslodammet byggs befintligt flodutskov om för att fungera som ett skibord och flottningsutskovet gjuts igen. Utefter tubsträckningen kommer den skogsbilväg som finns på delar av sträckan att kompletteras för att möjliggöra såväl byggtrafik som framtida service och underhåll. I övrigt kommer befintliga vägar inom området att användas för transporter.

I den befintliga kraftstationen ersätts de tre befintliga aggregaten med ett nytt aggregat utrustat med en francisturbin. Utbyggnadsvattenföringen för det nya aggregatet avses bli 2,5 m³/s. Utloppet från det nya aggregatet utgörs av befintlig utloppskanal. Utloppet förses med falsar för sättavstängning.

Planerade åtgärder kräver ingen ändring av nuvarande dämnings- och sänkningsgräns för Stor-Laxsjöns reglering. Den tappning på 0,75 m³/s som enligt dom ska framläppas genom regleringsdammen vid Stor-Laxsjöns utlopp under perioden 1/7 - 31/8, till gagn för fiskeintresset nedströms Lagfors, avses kvarstå oförändrad men framläppas istället genom tilloppstuben och turbinen. Åtgärderna leder inte heller till att dämningsgränsen vid spärrdammen i Födslodammet behöver ändras. Den idag nyttjade tillrinningen på sträckan från Stor-Laxsjön till Födslodammet kommer dock efter åtgärdernas utförande att framläppas oreglerad genom flodutskovet vid Födslodammet.

Rundbackens kraftverk nyttjar idag fallhöjden mellan avledningspunkten vid Föds-lodammet och återledningspunkten drygt 1 km nedströms, en fallhöjd på ca 80 m. I den ombyggda anläggningen kommer hela fallhöjden mellan Stor-Laxsjön och kraftverkets nedströmsvattenyta att nyttiggöras. Bruttofallhöjden mellan dämmningsgränsen +267,70 m och nedströmsvattenytan +117,9 m blir således 149,8 m.

E.ON Vattenkraft disponerar genom avtal med berörd fallrättsinnehavare över hela fallhöjden.

Planerade åtgärder beräknas öka kraftverkets effekt med 0,7 MW. Den totala energiproduktionen beräknas öka med 7,5 GWh till 15,5 GWh under ett normalår.

Huvuddelen av de planerade åtgärderna kommer att utföras inom mark- och vattenområden som tillhör sökanden. Det nya intaget, viss del av sträckningen för tillloppstuben, ny bygg/serviceväg samt tillfälliga upplagsplatser kommer att beröra fastigheten X och Y. Sökanden har genom avtal träffat uppgörelse med berörda markägare.

Byggtiden beräknas till 1,5-2 år. Arbetena kommer i huvudsak att utföras i torrhet. Arbeten med intag och rensning sker bakom en fångdamm bestående av morän och sten. Schaktarbeten för tillloppstuben kommer att utföras i torrhet. Arbeten med den del av tubsträckningen som är förlagd till befintlig intagskanal kommer att utföras i torrhet efter att kanalen stängts av med en jorrdamm och tömts på vatten. Efter att en fångdamm anlagts i utloppskanalen kommer alla arbeten med det nya aggregatet att kunna utföras i torrhet i befintlig stationsbyggnad. En tillfällig transportväg kommer att anordnas ned till utloppet under byggtiden. Arbetets bedrivande är planerat så att den befintliga kraftstationen kan vara i drift under så stor del av tiden som möjligt.

Hydrologiska förhållanden

Avrinningsområdets area vid Stor-Laxsjöns utlopp uppgår till 137,2 km².

Vattenföringen är följande:

Högsta högvattenföring (HHQ)	14 m ³ /s
Medelhögvattenföring (MHQ)	6,5 m ³ /s
Medelvattenföring (MMQ)	1,48 m ³ /s
Medellågvattenföring (MLQ)	0,35 m ³ /s

Tillflödet mellan Stor-Laxsjön och Födslodammet har utifrån jämförelse med Stor-Laxsjöns avrinningsområde och Födslodammets avrinningsområde beräknats till följande:

Högsta högvattenföring (HHQ)	1,07 m ³ /s
Medelhögvattenföring (MHQ)	0,50 m ³ /s
Medelvattenföring (MMQ)	0,11 m ³ /s
Medellågvattenföring (MLQ)	0,03 m ³ /s

Höjdsystem

Höjduppgifterna i ansökan hänför sig till Rikets höjdsystem av år 1900 (RH 00).

I 1984 års dom fastställdes att fixen i betongkonstruktionen till tubintaget ska utgöra huvudfix för kraftverksföretaget. Huvudfixen utgörs av SMHI:s fix 40-12515 Rundbacken c med höjden +202,22 m. Då planerade åtgärder bl.a. innebär att betongkonstruktionen med nuvarande huvudfix rivs föreslås såsom ny huvudfix för Rundbackens kraftverk SMHI:s fix 40-12516 Rundbacken d med följande beskrivning; Järn i sten, i sockeln till maskinstationens fasad mot väster, 1,3 m från byggnadens nordvästra hörn. Fixen har höjden +120,73 m i det använda höjdsystemet.

Planförhållanden

För området gäller varken detaljplan eller områdesbestämmelser.

Områdesskydd och riksintressen

Väster om Rundbackens kraftstation ligger naturreservatet Örasjöbäcken-Storsvedjan som även utgör ett Natura-2000 område. Längs befintlig väg på Lax-

sjöans västra sida löper ett omfattande fångstgropssystem och vid Stor-Laxsjöns södra ände finns en registrerad skärvstensförekomst. Inga riksintressen bedöms bli berörda av planerade åtgärder.

Miljökonsekvensbeskrivning

E.ON Vattenkraft har i miljökonsekvensbeskrivningen beaktat de synpunkter som framförts under samrådsskedet. Kammarkollegiets synpunkter ger dock uttryck för en uppfattning rörande ansökans omfattning och innehåll som i många delar inte delas av bolaget och därför inte heller tagits hänsyn till. I miljökonsekvensbeskrivningen redovisas företagets inverkan på omgivningen, bl.a. följande.

Hydrologi och vattenhushållning

Efter åtgärdernas utförande kommer vattnet att ledas direkt från Stor-Laxsjön genom tilloppstuben till kraftverket vilket medför att sträckan ned till Födslodammet blir beroende av naturlig tillrinning. I dagsläget förekommer ingen tappning genom regleringsdammen vid Stor-Laxsjöns utlopp under ca 3-4000 timmar per år. Tillrinningen till Födslodammet kommer att släppas till den naturliga åfåran där det i dagsläget normalt sett inte förekommer något flöde. Ansökta åtgärder bedöms inte medföra någon inverkan på flödet i den nedströms liggande Ljustorpsån.

Landskapsbild

Tilloppstuben kommer till största del att vara förlagd under mark och därför inte synas. Igenläggningen av befintlig intagskanal kommer att innebära en förändring av landskapsbilden då vattenspegeln försvinner.

Naturmiljö

Örasjöbäckens naturreservat kommer inte att beröras av planerade åtgärder. Naturmiljön inom området utgörs huvudsakligen av produktionsskog som längs sträckningen för tilloppstuben kommer att avverkas. Inga skyddade naturmiljöer kommer att påverkas. Genom att tillrinningen till Födslodammet kommer att släppas till den naturliga åfåran möjliggörs återetablering av djur- och växtliv. Efter att åtgärderna

genomförts kommer produktionen av förnybar energi att kunna ökas vilket är positivt för klimatet och miljön.

Vattenmiljö

Under byggskedet kommer viss grumling med nödvändighet att uppstå i samband med uppförande och borttagande av fångdammar. Konsekvenserna bedöms dock som mycket begränsade och av övergående natur.

Kulturmiljö

Inga områden med skyddad kulturmiljö berörs av planerade åtgärder. Den vid intaget belägna skärvstensförekomsten som enligt Riksantikvarieämbetets bedömning utgör en övrig kulturhistorisk lämning har undersökts särskilt. Själva stationsbyggnaden som kommer att bevaras är omnämnd i Timrå kommuns program för kulturmiljövård.

Rekreation och friluftsliv

Under byggskedet kommer periodvis bullerstörning att uppstå till följd av arbeten och transporter. Under detta skede kan också tillgängligheten till området komma att inskränkas något. Konsekvenserna bedöms dock som mycket begränsade och av övergående natur.

Hälsa

I området finns endast en permanentboende som under byggskedet kan komma att bli störd av buller och vibrationer samt det tillfälligt ökade antalet tunga transporter.

Nyttjandeintressen

Inga områden av riksintresse för rennäringen kommer att beröras av ansökta åtgärder. Området utgör dock vinterland för rennäringen. Den planerade vägen bedöms vara positiv för skogsbrukets bedrivande då tillgängligheten till området ökar.

Hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken*Kunskapskravet*

E.ON Vattenkraft är en av de största vattenkraftproducenten i landet och förfogar över omfattande kunskap och erfarenhet när det gäller drift av vattenkraftanläggningar. E.ON Vattenkraft har vidare ett miljöledningssystem som är certifierat enligt ISO 14001. Det tillses att de entreprenörer som anlitas av sökanden för utförande av olika åtgärder har erforderlig kompetens för att utföra arbetena med beaktande av kravet på skydd för såväl människors hälsa som miljön. De planerade åtgärderna ökar effektiviteten hos kraftverket och för driften därav har sökandens personal den kunskap som erfordras.

Försiktighetskravet

Kravet på försiktighet vid utförandet av de planerade åtgärderna är av särskild betydelse vad gäller risken för grumling under byggskedet. Försiktighets- och skyddsåtgärder kommer att vidtas för att minimera denna risk. Andra försiktighetsmått som iakttas är väl anpassade till lokala skyddsintressen.

Produktval

Produktvalsprincipen kommer så långt möjligt tillämpas i samband med upphandling samt utförande av planerade åtgärder.

Hushållning

Ett fortsatt och mer effektivt nyttjande av vattenkraften i Rundbackens kraftverk leder till minskad förbrukning av fossila bränslen vilket utgör god hushållning i enlighet med miljöbalkens mål. Beträffande krav på återanvändning och återvinning kommer uppkommande massor att användas för ansökta åtgärder. Härigenom sparas naturmaterial samt minskas behovet av material från täkter.

Lokalisering

Lokaliseringen av planerade åtgärder styrs helt av fallhöjdens placering samt det befintliga kraftverkets läge varför några alternativ inte övervägts. Vattenkraften i

Rundbacken har tillgodogjorts i kraftverket sedan mitten av 1910-talet. Verksamheten har prövats enligt vattenlagen och den strider inte heller mot gällande planer.

Slutsats

Som framgår ovan genomförs de planerade åtgärderna för att effektivisera och därigenom bättre kunna nyttja vattenkraften vid Rundbackens kraftverk. Projektet bidrar till att nå nationella mål och uppfylla internationella åtaganden om att öka produktionen av förnybar energi. Någon nämnvärd påverkan bedöms inte uppkomma under byggnadstiden och de ansökta åtgärderna har utformats med hänsyn till såväl bevarandebidraget som lokala naturintressen vilket medför begränsad bestående påverkan. Det kan därför inte råda någon tvekan om att de planerade åtgärderna är tillåtliga enligt 2 kap miljöbalken.

Särskilda förutsättningar för vattenverksamhet enligt 11 kap, miljöbalken

Särskilda bestämmelser finns för vattenverksamhet i 11 kap. miljöbalken. Nedan lämnas en redogörelse i denna del.

Samhällsekonomisk tillåtlighet

Kostnaden för de planerade åtgärderna beräknas till ca 56 Mkr. De årliga kostnaderna för kapital och avskrivningar samt för den löpande driften beräknas till ca 3 Mkr. Kostnaden per KWh blir således 40 öre. Denna kostnad understiger det genomsnittliga värdet av den producerade kraften. Företaget är således ekonomiskt fördelaktigt. Åtgärderna medför begränsade skador och olägenheter varför fördelarna från allmän och enskild synpunkt måste anses överväga kostnaderna.

Försvårande av annan verksamhet

De sökta åtgärderna bedöms inte försvåra annan verksamhet som i framtiden kan antas beröra samma vattentillgång.

Fiske

Som framgår av miljökonsekvensbeskrivningen begränsas den inverkan företaget har på fisket till sträckan mellan Stor-Laxsjön och Födslodammet. På denna sträcka

utgör regleringsdammen vid Stor- Laxsjön och spärrdammen vid Födslodammet vandringshinder. Några meningsfulla åtgärder för att begränsa denna inverkan bedömer sökanden inte finns. Kärnområdet för fritidsfiske är beläget nedströms Lagforsdammen. Risken för skador på fisket under byggnadstiden kommer att begränsas genom åtgärder för att minska risken för grumling och föroreningsspridning.

Slutsats

Tillåtlighetskraven i 11 kap. miljöbalken uppfylls enligt sökandens bedömning vid genomförande av de planerade åtgärderna. Verksamheten är därmed tillåtlig.

Avgifter

Bygdeavgift

Planerade åtgärder innebär utvidgning av ett företag för vilket tillstånd meddelats enligt vattenlagen (1983:291). Avgiftsenheter ska därför endast beräknas för utvidgningen. Den utökade effekten uppgår till 700 kW och antalet avgiftsenheter understiger därmed 500 varför bygdeavgift inte ska utgå.

Särskild fiskeavgift

Som framgår av miljökonsekvensbeskrivningen kommer ansökt företag medföra inverkan på en begränsad sträcka samt att tillfällig grumling kan uppstå i samband med uppförande och borttagande av fångdamm. Sökanden föreslår av denna anledning en engångsavgift om 30 000 kr enligt 6 kap. 5 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet att användas till fiskefrämjande åtgärder inom kärnområdet för fritidsfiske nedströms Lagforsdammen eller på annat lämpligt sätt.

Allmän fiskeavgift

Avgift enligt 6 kap. 7 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ska beräknas på den utökade effekten 700 kW. Antalet avgiftsenheter blir 70. Med hänsyn till att åtgärderna kommer att medföra inverkan på en begränsad sträcka mellan två befintliga vandringshinder där det idag inte förekommer något flöde under 3-4000 timmar per år anser sökanden att avgiftsklass 2 ska tillämpas.

Avgift för prövning

Enligt förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken ska avgift betalas för prövningen av ansökan. Avgiften ska med tillämpning av denna förordning bestämmas till 140 000 kr.

Byggnadstid och tid för anmälan av oförutsedd skada

Sökanden hemställer att byggnadstiden bestäms till fem år och att tiden för anmälan av oförutsedd skada bestäms till fem år.

INKOMNA YTTRANDEN

Kammarkollegiet har anfört bl.a. följande.

Rättskraft

Kammarkollegiet har yrkat avvisning av talan eftersom det som har prövats, bl.a. anläggningens utformning i det tidigare tillståndet, innebär hinder enligt 24 kap. 1 § miljöbalken för den nu sökta verksamheten. Kammarkollegiet önskar att domstolen uttalar sig om frågan om rättskraft i det som tidigare har prövats gäller mot tillsåndshavaren.

Vattenhushållningsfrågor

Mark- och miljööverdomstolen har fastställt att ansökningar som omfattar produktionsökningar, med viss större påverkan på miljön, som rör ändringar av vattenhushållningen, ska motivera att hela verksamheten ska prövas. Rättspraxis har inte gett svaret på vad man har hämtat denna princip ifrån. Troligen härrör detta från en felaktig tolkning av förarbetena till 1918 års vattenlag (jfr Gärdeskommentar, s 291).

Kammarkollegiet kan konstatera att ansökan innebär dels ett nytt tillstånd till ny produktionsnivå, dels en ändring av vattenhushållningen vid verksamheten.

Med vattenhushållning avses inte endast dämning av vatten utan även dammluckors stängning, öppethållande och framsläppande av vatten (se Klintberg, Om byggnade

i vatten, Nordstedts, s. 143). Det måste vara ostridigt att den ansökta verksamheten innebär en ändring av dammluckornas öppethållande och varifrån i sjön vattnet ska avbördas för produktion. Sökanden har även själv yrkat ett villkor om minimitappningen genom dammen.

För prövningen av minimitappningen i detta mål bör även beaktas Miljööverdomstolens dom den 6 maj 2010 i mål nr 8983-08 (Sunnerstaholms kraftverk). Miljööverdomstolen uttalar att "*...Miljööverdomstolen inte, som miljödomstolen, bedömer att det saknas möjlighet enligt miljöbalken att föreskriva villkor om större minimitappning och fiskväg på grund av att torrfåran betraktas som totalskadad*". I detta fall är den naturliga åfåran långt ifrån totalskadad utan den behöver villkor för att bibehålla sin status (se nedan). Miljööverdomstolen anser att tillämpning av miljöbalken ska leda till förbättringar i miljön. Den behovsprövning som ska ske enligt 2 kap. 3 § miljöbalken som sökanden anser ska utgå från "ingen ändring" saknar alltså stöd i miljöbalken.

Sökandens begränsade åtagande om minimitappning innebär att vattendragets status påverkas negativt dvs. den naturliga fårans biologiska förutsättningar kommer att försämrats i otillåten omfattning. Mark- och miljödomstolen bör beakta att vid prövning av det tidigare tillståndet inräknade domstolen i sin bedömning att påverkan på miljön blev betydligt mindre eftersom allt produktionsvattnet då skulle gå i den naturliga fåran. Enligt mark- och miljödomstolens avgörande (Östersunds tingsrätts, miljödomstolens dom 16 december 2010 i mål nr M 1881-09) tolkning av 2 kap. 3, 4 och 7 §§ miljöbalken jfr med vattendirektivet får verksamheter inte innebära statusförsämringar.

Sammanfattningsvis är tillåtligheten till den sökta verksamheten sålunda helt beroende av att skyddsåtgärder enligt 2 kap. och 11 kap. 8 § miljöbalken vidtas för att förhindra skadorna på miljön (för lite vatten vid fel tider i den naturliga fåran utgör en kraftig ekologisk belastning etc.).

Underlaget för prövningen av minimitappningen

Kammarkollegiet konstaterar att mark- och miljödomstolen har förordnat om en egen sakkunnigutredning som utförts på domstolens uppdrag. Fiskeriverkets personal, numera Havs- och vattenmyndigheten, har utfört denna. Varken sökanden eller domstolen har begärt att utredningen ska kompletteras. Slutsatsen av detta kan inte vara annat än att sakkunnigutredningen är tillförlitlig. Sökanden har heller inte förmått vederlägga denna. Sakkunnigyttrandet ska därför läggas till grund för den prövning som ska ske i målet i frågan om minimitappning och övriga skyddsåtgärder.

Vad gäller övriga skyddsåtgärder visar utredningen i målet att den "erbjudna" minimitappningen långt ifrån räcker till för att ta hand om de skador som kommer att ske på den naturliga fåran på grund av tuben m.m.; inte heller räcker en större minimitappning för att åstadkomma det som miljöbalken kräver enligt 2 kap. 3 § miljöbalken. Kammarkollegiet finner dock att skadorna bör kunna åtgärdas och kompenseras genom att tillståndet till tuben m.m. villkoras genom att sökanden åläggs att uppföra och bibehålla en fiskväg vid regleringsdammen enligt bifogad skiss. Ett villkor om fiskväg kommer heller inte i strid mot vattendomstolens tidigare avgörande eftersom det föreslagna villkoret om fiskväg föreskrivs för den nu sökta verksamheten (förutsatt att rättskraft inte utgör hinder för prövning av sökandens ändringsyrkanden - se ovan om rättskraft). Utan fiskväg och minimitappning är verksamheten otillåten enligt 2 kap. 6 § miljöbalken och domstolen måste avslå ansökan.

Vad gäller nivån på tappningen genom dammen utgör MLQ 350 l/s. Det vatten som behövs ska sålunda utgå från denna nivå. Enligt kollegiets uppfattning talar utredningen för att detta vatten kan omfördelas på lämpligt sätt under året.

Vidare behöver domstolen fastställa vissa andra vattenhushållningsbestämmelser. I sammanhanget bör övervägas en något minskad avledningsrätt genom tuben till fördel för allmänna intressen.

Yrkanden

Kammarkollegiet vidhåller sina tidigare yrkanden om avvisning m.m.

Kammarkollegiet bestrider en ändring av tidigare vattenhushållning gällande minimitappning 750 l/s genom regleringsdammen. Sökanden har inte visat att förutsättningarna enligt 24 kap. 8 § miljöbalken är uppfyllda.

Kammarkollegiet yrkar i andra hand att vattenhushållningsbestämmelser och övriga villkor föreskrivs enligt följande

1. att det genom den anlagda tuben maximalt får avledas 2,3 m³/s från Stor-Laxsjön,
2. att tubens inlopp ska förses med fingrind,
3. att tillståndshavaren vid regleringsdammen ska uppföra och bibehålla en fiskväg samt utföra tappning i denna enligt villkoren p. 4-5
4. under maj - juni och september - oktober ska i den naturliga fåran släppas minst 600 l/s eller tillrinningen om den är lägre, i första hand ska vattnet släppas genom fiskvägen
5. november - april ska i den naturliga faran släppas minst 200 l/s eller tillrinningen om den är lägre
6. tidigare villkor om minimitappning genom regleringsdammen om 750 l/s tilläggs att i första hand ska vattnet släppas genom fiskvägen.

Kammarkollegiet finner vidare att det finns behov av ett kontrollvillkor av verksamheten enligt följande.

7. Tillståndshavaren ska utföra en ny elfiskeundersökning under 2021 på samma sätt och under samma förutsättning som skett i detta mål. Undersökningen ska inges till tillsynsmyndigheten senast den 31 oktober 2021.

Övrigt villkor.

8. Vid omprovning av tillståndet ska tillståndshavaren vara skyldig att tåla en inskränkning av produktionen upp till 1/10 utan ersättning.

Med tanke på den mycket stora ökningen av produktionen som den sökta verksamheten ger upphov till och att villkoren medverkar till att statusen i vattenförekom-

ten troligen inte försämrats bör det vara uppenbart att ovan föreslagna villkor är rimliga enligt 2 kap. 7 § miljöbalken.

Naturvårdsverket har yttrat bl.a. följande. Miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) ska kompletteras med rapporter/undersökningar avseende bottenfauna och fisk och underlaget kompletteras med utvecklade beskrivningar av effekter på fisk, flora och fauna i Laxsjöån. Redovisningen av alternativ ska kompletteras med en beskrivning dels av vilka naturvärden som bibehålls genom nollalternativet, dels av ett alternativ där ett vattenflöde leds via Laxsjöån så att åns nuvarande flora och fauna bevaras. Sökanden ska vidare utveckla skälen till att Natura 2000-området Örasjöbäcken inte bedöms påverkas av projektet. Inkommer inte ovan nämnda kompletteringar bör ansökan avvisas.

MKB:n bör också innehålla en redogörelse för risken för statusförsämring, bl.a. enligt 4 kap. 11 § förordningen om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön men även enligt övriga relevanta uppgifter som Vattenmyndigheten har tagit fram och redovisat i databasen www.viss.lst.se, i åtgärdsprogram eller förvaltningsplaner.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har avstått från att yttra sig.

Fiskeriverket – numera Havs- och vattenmyndigheten – som förordnats att avge sakkunnigutlåtande enligt 22 kap. 12 § miljöbalken har anfört bl.a. följande. E.ON Vattenkraft Sverige AB planerar genom föreliggande ansökan att avsevärt öka den uttagbara energimängden vid den framtida driften av Rundbackens kraftstation. Detta kommer till stor del att möjliggöras genom att hela fallhöjden från Laxsjön till Rundbackens kraftverk utnyttjas genom att Laxsjöåns vattenföring leds genom en tub på denna sträcka. Nuvarande drift innebär att vatten tappas i Laxsjöån från regleringsdammen i Laxsjön ned till en intagstub, belägen i utloppet av en grävd kanal från Födslodammet, och vidare till Rundbackens kraftstation. Ansökan innebär vidare att den tidigare tillståndsgivna regleringen av Laxsjön, som är tillkommen för att tillgodogöras i nedströms belägna kraftverk, kan exploateras på ett för sökanden mer effektivt sätt genom utnyttjande av

modern reglerteknik vid uttaget av vatten vid såväl regleringsdamm som kraftverk, vilket kan medföra en faktisk korttidsreglering som tidigare inte varit möjlig. En sådan utveckling skulle ytterligare påverka Stor-Laxsjön och Laxsjöån på sträckan nedströms Rundbackens kraftverk inklusive sträckan nedströms Lagfors kraftverk vilken redan för närvarande påverkas negativt av onaturligt varierande vattenföringar.

Av provfiskeresultatene framgår bland annat att strömsträckan mellan Laxsjöns regleringsdamm och Födslodammets dämningssområde håller ett förhållandevis starkt lokalt bestånd av öring, vilket förutsätter att viss vattenföring ständigt framrinner i åfåran. Någon faktisk nolltappning förekommer således inte utan ett nytt naturtillstånd synes ha uppkommit på sträckan. Detta i kombination med tappningar till förmån för nuvarande kraftverk nedströms Laxsjöns regleringsdamm har medfört att nuvarande naturvärden uppstått och vidmakthållits. Några skadekompenserande åtgärder i form av särskild fiskeavgift enligt 6 kap. 5 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet i anledning av nuvarande driften av Rundbackens kraftverk, vilket inkluderar Laxsjöns reglering, utgår inte såvitt Fiskeriverket erfarit. Inte heller utgår allmän fiskeavgift enligt 6 kap. 6 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet för den nuvarande driften av Rundbackens kraftverk, vilket inkluderar Laxsjöns reglering, så långt Fiskeriverket kunnat utröna.

Sammantaget anser Fiskeriverket att ansökt verksamhet vid Rundbackens kraftverk är av den omfattningen att verksamheten som helhet ska prövas enligt miljöbalken. Det är inte rimligt att den ursprungliga regleringen av Laxsjön, med de tekniska begränsningar som denna innebär, i kombination med den utrustning som befintliga Rundbackens kraftverk är utrustad med ska kunna jämföras med ansökta effektivitetsökningar utan att en ny helhetsprövning sker.

Av avgörande betydelse i ansökt företag är storleken av en minimitappning i Laxsjöån samt den framtida möjligheten av utbyte mellan Laxsjöån och Laxsjön genom tillkomsten av en vandringspassage förbi nuvarande vandringshinder.

I det fall mark- och miljödomstolen ändå finner att tillstånd kan ges till föreliggande ansökan föreslår Fiskeriverket följande bestämmelser till skydd för fiskbestånd och fiske vid framtida verksamhet vid Rundbackens kraftverk:

1. Korttidsreglering får inte bedrivas.
2. Till Laxsjöån ska under hela året genomsnittligen alltid tappas minst medellågvattenföringen, MLQ ($0,35 \text{ m}^3/\text{s}$), från Laxsjöns regleringsdamm. Tappningen ska kunna årstidsanpassas enligt förslag från Fiskeriverket så att en högre vattenföring släpps till ån under vegetationsperioden och en mindre vattenföring släpps under övrig tid, dock får vattenföringen aldrig understiga lägsta lågvattenföring (LLQ).
3. En fiskväg i form av ett omlöp anläggs i anslutning till regleringsdammen så att en vandringsbar förbindelse uppnås mellan Laxsjön och Laxsjöån. Föreskriven minimitappning ska företrädesvis släppas via omlöpet, i övrigt skall minimitappningen släppas via befintlig regleringsdamm.
4. Vad som föreslås under punkten 3 ska även gälla för Födslodammet.
5. Den nya intagstuben ska förses med fingaller (galleravstånd högst 15 mm) för att förhindra att fisk sugas in och tvingas passera francisturbinen i Rundbackens nya kraftverk.
6. Som sökanden föreslagit ska en engångsavgift om 30 000 kronor utgå enligt 6 kap 5 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Medlen ska användas till fiskefrämjandet åtgärder i berört område eller närliggande vattenområde.
7. Avgift enligt 6 kap 6 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ska beräknas på hela effekten vid det nya kraftverket. Med hänsyn till de befintliga värdena föreslås att avgiftsklass 3 tillämpas.
8. Tiden för oförutsedd skada sätts till 10 år.

Länsstyrelsen Västernorrland har i sitt yttrande anfört bl.a. följande. De planerade åtgärderna bör föranleda en helhetsprövning vid vilken alla frågor som kan anses viktiga från miljösynpunkt kan tas upp. Följdenligt bör miljökonsekvensbeskrivningen inte godkännas innan vissa kompletteringar gjorts. Den nu ansökta verk-

samheten påverkar de sedan tidigare tillståndsgivna verksamheterna på ett sådant sätt att en vidare prövning är motiverad, bl.a. eftersom E.ON avser att ta in minimitappningen om $0,75 \text{ m}^3/\text{s}$ i den nya tuben; ett flöde som tidigare inte nyttiggjorts i anläggningen. Formellt föreligger även enligt länsstyrelsens uppfattning en ändring i vattenhushållningen på så sätt att i domen DVA 18 1984-04-13 avseende dammanläggningen vid Stor-Laxsjön sägs att nämnda minimitappning ska släppas genom regleringsdammen. Ändringen av hanteringen av den ursprungliga minimitappningen har en negativ inverkan på Laxsjöån.

Både kraftverket och regleringsdammen omfattas visserligen av gamla tillstånd, men i föreliggande tillståndsprövning enligt miljöbalken bör det finnas möjlighet att föreskriva rimliga skyddsåtgärder. Omfattningen av dessa skyddsåtgärder bör särskilt hänföras till den planerade ökade vattenavledningen från ån och den torrläggning som därmed åstadkoms. Sökanden har medgivit en minimitappning på $0,10 \text{ m}^3/\text{s}$ året runt från regleringsdammen. Länsstyrelsen vidhåller att minimitappningen bör baseras på den vanliga mängden i dessa sammanhang, d.v.s. medellågvattenföringen, MLQ, i vattendraget. För Laxsjöåns del innebär detta $0,35 \text{ m}^3/\text{s}$ jämte den sidotillrinning som förekommer längs sträckan nedströms till Födslodammet.

Vad gäller miljökvalitetsnormer ska dessa tillämpas i målet. Kopplingen mellan miljökvalitetsnormerna och den enskilda prövningen sker i enlighet med bestämmelserna i 5 kap miljöbalken.

Länsstyrelsen har begärt att E.ON ska föreläggas komplettera miljökonsekvensbeskrivningen med uppgifter om möjligheter att utföra ett omlöp vid regleringsdammen. E.ON har bestridit utförande av en fiskväg mellan Stor-Laxsjön och Laxsjöån med hänvisning till gällande tillstånd, att någon vandringsfisk inte finns och att åtagandet om $0,10 \text{ m}^3/\text{s}$ i minimitappning bör räcka som förbättring. Uppgiften om att det saknas vandringsfisk godtas inte av länsstyrelsen. Normalt skulle en vandring ske mellan sjön och ån av den fisk som finns. Nu är denna förflyttning stoppad

genom regleringsdammen. En fiskväg skulle ha stor betydelse på sikt för särskilt öringbeståndet i sjön/ån och återskapa normalare förhållanden.

Vad gäller kulturmiljö/kulturhistoria noteras att sökanden anser att det inte behövs någon ytterligare fördjupning i miljökonsekvensbeskrivningen i form av en mer fyllig kulturhistorisk analys av anläggningens helhetsmiljö i förhållande till planerade åtgärder. Länsstyrelsen har gjort bedömningen att mer har kunnat göras för att tydliggöra värdena. Bolagets medgivande till minimitappning 0,10 m³/s i ån innebär knappast någon större förbättring för förståelsen av fångstgropssystemets koppling till ån. Länsstyrelsen vidhåller yrkandet att miljökonsekvensbeskrivningen ska kompletteras med den arkeologiska utredningen och redovisas till domstolen under pågående mål.

Länsstyrelsens sammanfattande synpunkter är följande:

1. *Länsstyrelsen vidhåller att ansökan är för snävt avgränsad. Den bör innebära en vidare prövning där alla frågor som kan anses viktiga från miljösynpunkt kan tas upp.*
2. *Den nuvarande miljökonsekvensbeskrivningen bör inte godkännas innan vissa kompletteringar gjorts, särskilt avseende*
 - *konsekvenserna av regleringsdammens verkan som fiskvandringshinder,*
 - *påverkan på Stor-Laxsjön samt biologisk beskrivning av sjön,*
 - *närmare biologiska uppgifter från sträckan nedströms Födslodammet,*
 - *en närmare kulturhistorisk analys av helhetsmiljön för den befintliga anläggningen,*
 - *hur de ansökta åtgärderna inverkar på möjligheterna att uppnå god ekologisk status i Laxsjöån,*
 - *resultat av den arkeologiska utredningen från området vid det planerade tubintaget i Stor-Laxsjön.*

Såvida mark-och miljödomstolen finner att ansökan inklusive miljökonsekvensbeskrivningen kan behandlas yrkar länsstyrelsen som huvudkrav att miljödomstolen

förordnar att Laxsjöån inklusive sträckan nedströms Födslodammet tillförs en minimitappning året runt motsvarande medellågvattenföringen, MLQ, för ån (0,35 m³/s) jämte sidotillrinning längs sträckan.

Stiftelsen Murberget Läns museet Västernorrland har anfört följande. Rundbackens kraftverk från 1916 beskrivs i den rikstäckande inventeringen av vattenkraftverk som utfördes 1995 av Riksantikvarieämbetet. I inventeringen ges Rundbackens kraftverk ett högt kulturhistoriskt värde och värdefulla beståndsdelar i kraftverksmiljön lyfts fram. Kraftverket bedöms med de få förändringar som skett sedan detta byggdes vara ett ovanligt lättöverskådligt och utmärkt exempel på ett äldre högtryckskraftverk. Rundbacken är dessutom en väl sammanhållen och ovanligt intakt kraftverksbyggnad i tegel och puts.

I yttrandet från sökanden den 21 december 2010 framkommer inte konsekvenserna av ombyggnaden för den kulturhistoriskt värdefulla kraftverksmiljön. Här finns endast en hänvisning till tidigare ansökan och yttrande; under "kulturmiljö och kulturhistoria" beskrivs att E.ON Vattenkraft avser att låta utföra en dokumentation av kraftverket. Läns museet anser att kraftverket med omgivande miljö har ett så högt kulturhistoriskt värde att alla ingående delar är viktiga att bevara för framtiden. Läns museet motsätter sig även Fiskeriverkets förslag att riva bort dammar, eftersom de ingår i miljön som hör till kraftverket. Industrimiljön med byggnader, dammar, dammluckor, kanaler, tuber och andra anläggningar har stor betydelse för förståelsen av processen vid kraftverket. Ombyggnaden innebär att aggregatet tas bort inne i byggnaden, vilket är en större förändring. En flyttning av aggregatet till hembygdsföreningen medför att det kommer att bli svårt att bevara och det rycks ur sammanhanget med den industriella miljön. Förståelsen för hur ett kraftverk från 1900-talets början har fungerat kommer att försvåras om ombyggnaden genomförs.

Läns museet anser att ombyggnaden kommer att medföra en alltför genomgripande förändring av den välbevarade anläggningen med tillhörande miljö. Den föreslagna dokumentationen kan aldrig ersätta ett bevarande av byggnader och anläggningar. Det finns inte längre kvar särskilt många välbevarade kraftverk från 1900-talets

början med äldre utrustning och tillhörande anläggningar. Länsmuseet vill kraftigt betona att den planerade ombyggnaden av Rundbackens kraftverk är olämplig ur kulturhistorisk synpunkt.

Timrå kommun, miljönämnden, har lämnat nedanstående synpunkter.

1. Miljönämnden anser att en minimitappning från Laxsjön till Laxsjöån bör ligga på en mängd som motsvarar en beräknad medellågvattenföring (MLQ) och vara 0,35 m³/s. En minimitappning motsvarande MLQ är ett skäligt hänsynstagande med tanke på att ån, enligt E. ON:s egna redovisade inventeringar i miljökonsekvensbeskrivningen, har en livskraftig fauna trots att ån är reglerad.
2. Frågan om fiskevandringshinder kan undanröjas för den stationära fisk som lever i vattensystemet ovanför kraftverket och som kan söka sig dit via biflöden framgår inte av ansökan.
3. Frågan huruvida vattenförvaltningsförordningens (SFS 2004:660) krav "ingen försämring av åns ekologiska status" uppnås blir aktuell i och med att E. ON lämnat in en ny ansökan efter det datum då beslut om kvalitetskrav för yt- och grundvattenförekomster tagits.
4. Miljönämnden begär att uppgiften som finns på sid 5, stycke 2, om minimitappning i E.ON:s yttrande den 7 juli 2010 kontrolleras.
5. Miljönämnden yrkar att en fördjupad kulturhistorisk analys av anläggningen görs.
6. Det är av betydelse att informationsanläggning, skyltar, ordnas vid Rundbacken och att kompletterande arkeologiska insatser utförs i området.

Naturskyddsföreningen Timrå har yttrat bl.a. följande. Ansökan med tillhörande MKB visar inte att fördelarna från allmän och enskild synpunkt överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna som de planerade åtgärderna kommer att orsaka. I Laxsjöån återfinns strömstare och forsärla, varav den förstnämnda övervintrar och är beroende av fritt strömmande vatten vintertid. Flera observationer av den fridlysta uttern har rapporterats. Uttern är beroende av öppet vatten vintertid för sökande efter mat. Ån uppvisar även en rik bottenfauna. Enligt EU:s vattendirektiv

får ingen försämring av den ekologiska mångfalden förekomma i ett vattendrag oavsett om detta är kraftigt modifierat eller inte. Ansökan bör därför i första hand avslås av domstolen. I andra hand yrkar Naturskyddsföreningen att domstolen fastställer ett vattenflöde året runt, stort nog för att bevara åns ekologiska status.

Ljustorp socken ekonomisk förening har yttrat bl.a. följande. Sammanfattningsvis protesterar föreningen mot följande.

- Torrläggning av Laxsjöån
- Påverkan på Rundbacken avseende den kulturhistoriska miljön (kanal, födlodamm och intagsbyggnad)
- Påverkan på det pedagogiska värdet av ån i förhållande till fångstgroparna
- Allmän påverkan på föreningens största frilufts- och rekreationsområde (Lögdö vildmark)
- E.ONs agerande i frågan rent allmänt

Om domstolen ändå kommer att fatta ett för företaget positivt beslut yrkar föreningen att domstolen fastställer en minimitappning till Laxsjöån, som hindrar att växt- och djurlivet i ån slås ut, krav på nyetablering av fiskvandringssväg mellan Laxsjöån och Stor-Laxsjön samt att vattenspegeln i kanalen bibehålls

Älvräddarnas Samorganisation har anfört bl.a. följande.

Yrkanden mm.

Förstahandsyrkande:

Älvräddarna anser att ansökan ska avvisas pga. att samrådsprocessen inte på erforderligt vis har följts enligt miljöbalken. Föreningen tillhör definitivt den krets som ska anses vara berörd enligt miljöbalken.

Den miljökonsekvensbeskrivning som presenterats uppfyller inte de krav som ställs på en sådan, då inga underliggande data eller fakta finns från sökandes sida som visar att dagens status gällande miljö kvalitetsnormer (MKN) inte påverkas negativt. Inte heller redovisas något om hur de sökta åtgärderna påverkar MKN för år 2021,

till vilket år dispens givits för att uppnå då erforderliga MKN. Också av de skälen ska ansökan avslås alternativt avvisas.

Vidare anser föreningen att ansökans omfattning inte är tillräcklig, dels med hänvisning till de krav i 1-3 kapitlen i miljöbalken som inte kan uppfyllas med mindre än att en hel prövning genomförs, dels med hänvisning till de omfattande ändringar som sökt verksamhet medför. De skäl som EON anför emot detta, främst att det i fallet med miljöfarliga verksamheter finns möjligheter till ändringstillstånd, har som rekvisit att en hel prövning enligt miljöbalken företagits vid tidigare tillfälle. Därmed kan sägas att EON:s yttrande snarare stödjer Älvräddarnas åsikt att en helhetsprövning bör ske. EON kan, om en sådan helhetsprövning sker nu, i ett senare skede söka ett ändringstillstånd, men i nuläget är inte verksamheten prövad enligt miljöbalkens 1-3 kapitel; alltså bör en sådan helhetsprövning ske.

Det är också så att denna fråga nu behandlas av riksdagen, som efter en öppen utfrågning den 4 oktober 2011 kommer att vidare arbeta med de problem som finns i de dryga 90 % av svenska vattenkraftverk som tillåts bedriva sin verksamhet med tillstånd som snart är 100 år gamla, meddelade enligt 1918 års vattenlag. Älvräddarna vill här påpeka att riksdagsledamöter i offentliga kommentarer uttryckt varningar att kraftindustrin med sitt beteende att alltid motverka att miljöproblemen i våra vattenkraftverk åtgärdas kan ge "konsekvensen att man från politiskt håll är tvungen att reglera vattenkraftens förutsättningar". Likaledes ser man det som tveksamt att ge ekonomiskt stöd till vattenkraften om den samtidigt gör det svårare för riksdagen att uppnå uppsatta miljömål. Till detta kan tilläggas att riksdagens miljö- och jordbruksutskott i en rapport tillkännager att utskottet förstått problematiken med ålderdomliga tillstånd i kombination med en kraftindustri som i princip alltid sätter sig till motvärn att göra mer för miljön än vad de tillstånd de har stipulerar och även problemen med rättspraxis. Ett av fallen som studerats i det senare fallet är målet om Billsta kraftverk där rättspraxis klart motverkar de nationella och internationella miljömål som Sverige sagt sig vilja nå och som i EU-sammanhang är fördragsrättsligt bindande. Älvräddarna ber i förevarande mål att sökanden och även

mark- och miljödomstolen tar hänsyn till de utredningar som just nu görs av riksdagen.

Omfattningen av ansökan ska alltså gälla hela verksamheten, eftersom EON tänker använda sig av den minimitappning som enligt tidigare dom ska spillas i Laxsjöån. Detta utgör en ändring av verksamheten som kräver en helhetsbedömning.

Att MKN inte var fastställda när ansökan lämnades in bör bara få den verkan att ansökan ska avvisas eller avslås eftersom EON:s bedömning att åtgärderna inte påverkar de MKN som gäller för vattnet inte på något relevant sätt kan sägas ha grund och inte heller tagits upp på ett tillräckligt sätt i miljökonsekvensbeskrivningen. Älvräddarna hänvisar därvid till målet gällande Ladvattenån, nu under prövning i Mark- och miljööverdomstolen, där just frågan om icke-försämringskravet och huruvida MKN kan sägas inte påverkas är under överprövning.

Det saknas fakta runt påståendet att 100 liter/s som minimitappning skulle vara tillräckligt för att MKN ska uppnås och ansökan bör i det fallet avvisas då miljökonsekvensbeskrivningen inte uppfyller de krav som ställs enligt miljöbalken. Älvräddarna påminner igen om att det är sökanden som har bevisbördan och att det är mark- och miljödomstolens skyldighet att se till att sökanden redovisar erforderliga bevis och fakta för sin sakframställan om ansökan ska godkännas och tillstånd ges. Vidare vill föreningen påpeka att det är myndigheternas skyldighet, i detta fall mark- och miljödomstolens, att se till att de direktiv Sverige enligt EU är ålagda att följa uppfylls, i detta fall ramvattendirektivet och dess MKN.

Andrahandsyrkande:

Om mark- och miljödomstolen ändå tillåter verksamheten bör tillståndet ha följande villkor:

Älvräddarna stöder tidigare Fiskeriverkets, nu Havs- och vattenmyndigheten, inställning att minst MLQ ska spillas, med en fördelning över året som Havs- och

vattenmyndigheten fastställer. MLQ ska ses som en lägsta nivå till vilket ekosystemet kan ha en rimlig chans att anpassa sig och ha en livskraftig överlevnadsförmåga.

Vidare bör en fiskväg ordnas vid utloppet från Stor-Laxsjön till Laxsjöån som en lämplig skyddsåtgärd för att kompensera de skador som uppstår i och med att vattenet tillgodogörs direkt från sjön via tuben till kraftverket. Älvräddarna delar Havs- och vattenmyndighetens syn att EON:s påstående att det saknas vandringsfisk inte är utrett av sökanden som har bevisbördan och att nedströms vandrande fisk absolut skulle gynnas av en sådan fiskväg. I övriga villkor stöder Älvräddarna Havs- och vattenmyndighetens yrkanden och även Kammarkollegiets.

SÖKANDENS BEMÖTANDE AV INKOMNA YTTRANDE

Tillstånd och prövningens omfattning

I flera yttranden framställs yrkande om att ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen ska kompletteras att omfatta hela verksamheten. E.ON Vattenkraft bestrider dessa yrkanden om komplettering av ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen. Yrkandena grundas på ett påstående om att vad som ska prövas inte enbart är de åtgärder vartill sökanden begärt tillstånd utan den redan prövade och tillståndsgivna kraftverksverksamheten i dess helhet. Detta synsätt tillämpades efter miljöbalkens tillkomst för miljöfarlig verksamhet men har numera snarast korrigerats genom möjligheten till s.k. ändringstillstånd.

Vid prövning av vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken har aldrig förelegat motsvarande oklarhet om vad prövningen ska omfatta. Inte i något avseende har lagstiftaren gett uttryck för att en ansökan om ombyggnad av ett befintligt kraftverk därtill skulle innefatta en total omprövning av tillståndet till hela anläggningen eller till nyttjandet av denna. För påståendena att prövningen ska avse hela verksamheten och de på dessa grundade yrkandena om komplettering av såväl ansökan som miljökonsekvensbeskrivning finns inget stöd i miljöbalken.

Den pågående verksamheten vid Rundbackens kraftverk har redan prövats och enligt 5 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken ska tillstånd som meddelats enligt vattenlagen (1983:291) fortsätta att gälla också efter miljöbalkens ikraftträdande. Dessa tillståndsdömande omfattas således av bestämmelsen om tillståndsrättskraft.

Av motiven till miljöbalken (prop. 1997/98:45, del 1, s. 587-594) framgår bl.a. att tillståndet ska ge tillståndshavaren en trygghet, innebärande att denne inte ska behöva drabbas av andra inskränkningar i verksamheten än sådana som följer av tillståndet eller sker med stöd av lag. Genom att studera lagen ska tillståndshavaren alltså kunna bedöma vilka inskränkningar som kan komma att ske i framtiden. Vidare anges att miljöbalken innehåller ett antal bestämmelser som ska kunna innebära inskränkningar i meddelade tillstånd och att viktigast är reglerna om omprövning m.m. i 24 kap. miljöbalken.

De regler för omprövning som finns i miljöbalken får anses väl täcka det allmännas intresse och behov av förändring av vattendömande. Därtill är reglerna utformade bl.a. med beaktande av rättssäkerhet och tillståndsrättskraft.

Vad Kammarkollegiet och Fiskeriverket avser med att korttidsreglering inte får förekomma anser bolaget vara oklart men det kan framhållas att gällande tillstånd medger reglering av Stor-Laxsjön och någon förändring härvidlag kommer inte att ske med anledning av ansökta åtgärder.

Kvalitetskrav för vatten och mintappning

Vad gäller arbetet med vattenförvaltning kan konstateras att något beslut om kvalitetskrav för yt- och grundvattenförekomster inte förelåg vid tidpunkten för ansökans inlämnande.

Med anledning av vad som anförs i yttrandena konstaterar bolaget dock att regeringens bemyndigande enligt 4 kap. 8 § tredje stycket förordningen om förvaltning

av kvaliteten på vattenmiljön avser en möjlighet för vattenmyndigheten att meddela närmare föreskrifter om de kvalitetskrav som ska gälla i vattendistriktet. Bemyndigandet avser således inte någon rätt för vattenmyndigheten att meddela miljökvalitetsnormer i traditionell bemärkelse.

I enlighet med bestämmelserna i ovan nämnda förordning har Vattenmyndigheten i Bottenhavets vattendistrikt den 15 december 2009 beslutat om kvalitetskrav för yt- och grundvattenförekomster inom distriktet. Beslutet innebär att aktuella sträckor i Laxsjöån bedömts ha dålig ekologisk status och kvalitetskravet har angivits vara god ekologisk status med ett generellt undantag i form av en tidsfrist till år 2021. Som skäl för det generella undantaget i form av tidsfristen fastslås att det är ekonomiskt orimligt och/eller tekniskt omöjligt att vidta de åtgärder som behövs för att uppnå god ekologisk status år 2015. Det framgår även att ytterligare utredning krävs för att kunna avgöra vilka åtgärder som behövs för att uppnå kvalitetskravet.

Syftet med kvalitetskraven är inte att reglera provningar av enskilda verksamheter och åtgärder utan dessa riktar sig till myndigheter. Att knyta betydande rättsverkningar till ett så bristfälligt definierat begrepp som god ekologisk status skulle dessutom vara olämpligt och leda till betydande rättsosäkerhet.

Mot bakgrund av nu genomförda utredningar kan dock konstateras att berörda sträckor i Laxsjöån, trots rådande nolltappning under en betydande del av året, hyser ett relativt livskraftigt djur- och växtliv. E.ON Vattenkraft finner av denna anledning skäl att medge ett villkor om mintappning med innebörden att det genom regleringsdammen vid Stor-Laxsjöns utlopp alltid ska framläppas minst 100 l/s. Denna mintappning föreslås således gälla utöver den mintappning som redan finns föreskriven i gällande tillstånd till förmån för fiskeintressena nedströms Lagfors.

Kostnaden för föreslagen mintappning beräknas uppgå till 560 000 kr/år och den mängd vatten som avstås motsvarar drygt 9 % av produktionen.

Föreslagen kontinuerlig mintappning, vilken dock kan årstidsanpassas enligt förslag från Fiskeriverket, bedöms tillsammans med mellantillrinningen, som på sträckan till Födslodammet beräknas till drygt 100 l/s, leda till en förbättring jämfört med rådande förhållanden och således förbättra nuvarande status. Längden på sträckan från Stor-Laxsjöns utlopp till Födslodammets utlopp är ca 3,2 km. Förhållandena bedöms även komma att förbättras i den gamla åfåran nedströms Födslodammet där det idag endast undantagsvis förekommer något flöde överhuvudtaget. På denna sträcka, som från Födslodammet till inflödet i Ådalsån är ca 1,2 km, bedömer bolaget att det tillkommande flödet möjliggör återetablering av djur- och växtliv vilket i sig är positivt men då sträckan angränsar till en vattenförekomst vilken bedömts ha s.k. god ekologisk status bör detta vara särskilt värdefullt. Mintappningen bedöms vidare vara positiv också för intressen belägna nedströms Rundbacken.

Det kan även konstateras att ansökta åtgärder inte försvårar möjligheterna till framtida uppfyllande av fastställt kvalitetskrav. Mot bakgrund av medgiven mintappning och att denna bedöms leda till en förbättrad situation jämfört med nuvarande förhållanden anser bolaget det inte vara motiverat med ytterligare utredningar rörande djur- och växtliv.

Föreslagen kontinuerlig mintappning, inrättande av intagsgrind med fingaller samt tillkommande flöde på sträckan nedströms Födslodammet bedöms leda till en förbättring jämfört med rådande förhållanden och ansökta åtgärder leder därmed inte till någon försämring av statusen i aktuella vattenförekomster. Åtgärderna medför inte heller någon ändrad förutsättning för fiskvandring.

E.ON Vattenkraft vill vidare framhålla vad Miljööverdomstolen uttalat i avgörande den 19 april 2011, mål M 1956-10, rörande tillstånd till bl.a. vattenverksamhet. I domen noterar Miljööverdomstolen att de antagna miljökvalitetsnormerna fastställts inte vara av den art som anges i 5 kap. 2 § 1 st. 1 p. miljöbalken och att kraven på vattenkvalitet i det i målet aktuella vattenområdet ska uppnås först den 22 december 2021. Därefter konstaterar domstolen att det vid sådana förhållanden och då inget

med tyngd talar för att den sökta vattenverksamheten kan förväntas medföra någon permanent försämring av vattenområdets status inte föreligger något hinder mot att tillåta verksamheten på grund av påverkan på vattenmiljön.

I bolagets yttrande den 6 juli 2010 har redovisats att ett generellt undantag beslutats i form av en tidsfrist till år 2021 för aktuella vattenförekomster och att dessa bedömts ha dålig ekologisk status. I yttrandet konstateras även att ansökta åtgärder inte försvårar möjligheterna till framtida uppfyllande av fastställda kvalitetskrav.

Fiskväg, intagsgrind och mintappning

E.ON Vattenkraft påpekar att Lagforsen vid det nedströms belägna Lagfors kraftverk ansetts utgöra ett naturligt hinder för vandringsfisk och Vattenöverdomstolen har i avgörande den 28 juni 1985, mål nr TV 13/84, mot denna bakgrund inte funnit skäl att bifalla framställda yrkanden om fisktrappa samt framläppande av vatten.

Någon vandringsfisk förekommer således inte uppströms Lagfors kraftverk och detta förhållande synes helt bortses från då det i förevarande mål föreslås villkor om inrättande av fiskvägar. E.ON Vattenkraft finner även anledning att framhålla att befintliga anläggningsdelar vid bl.a. Stor-Laxsjöns utlopp och Födslodammet varit föremål för prövning och därmed omfattas av ett lagakraftäggande tillstånd. Vad som ska prövas i förevarande mål är inverkan av nu ansökta åtgärder. Det av bolaget gjorda åtagandet om mintappning bedöms leda till en förbättring jämfört med rådande förhållanden och även gynna det lokala bestånd med stationär öring som konstaterats på den sträcka vilken berörs av åtgärderna.

Med anledning av nu ansökta åtgärders inverkan och mot bakgrund av vad som anförts ovan anser E.ON Vattenkraft att det inte kan anses motiverat att föreskriva villkor om inrättande av fiskvägar varför förslag till villkor med denna innebörd bestrides.

Angående intagsgrind så kommer sådan att anordnas i samband med utförandet av ansökta åtgärder. E.ON Vattenkraft åtar sig att förse denna med fingaller men bedömer att en gallervidd understigande 20 mm inte kan anses vara motiverat. Även denna åtgärd leder till en förbättring jämfört med rådande förhållanden.

E.ON Vattenkraft har den 27 juni 2011 låtit utföra mätning av det läckage som sker genom dammen vid Stor-Laxsjöns utlopp. Vid mättillfället var vattennivån i Stor-Laxsjön +267,43 m, d.v.s. 27 cm under dämningssgräns. Resultatet av mätningen visar på ett läckage uppgående till maximalt 90 l/s. Resultatet av mätningen visar således att den av bolaget föreslagna mintappningen på 100 l/s är något högre än befintligt läckage.

Vad gäller Fiskeriverkets förslag avseende eventuell utrivning av befintlig damm vid Födslodammet kan dock upplysas att E.ON Vattenkraft inte skulle motsätta sig en sådan åtgärd om denna anses motiverad. Det kan emellertid förutses att en sådan åtgärd skulle möta invändningar från flera andra intressen varför bolagets inställning är att denna fråga får hanteras separat av myndigheterna i den ordning som särskilt föreskrivits härför.

I flera yttranden anförs att det till följd av läckage ständigt förekommer viss vattenföring i åfåran och i Fiskeriverkets yttrande hävdas att detta lett till ett nytt naturtillstånd.

Med anledning av dessa synpunkter vill E.ON Vattenkraft framhålla att gällande tillstånd medger rätt till nolltappning samt att det i Miljööverdomstolens avgörande den 7 maj 2009, mål M 5367-08, fastslagits att inträdandet av ett delvis nytt naturtillstånd på grund av att en tillståndsgiven damm med åren blivit otät saknar betydelse för tillåtligheten att täta denna så att läckaget upphör.

Mot denna bakgrund anser bolaget att föreslagen mintappning kommer att leda till en förbättring då åfåran kommer att tillförsäkras ett kontinuerligt flöde, utöver mel-

lantillrinningen som beräknats till drygt 100 l/s, under hela året. Det ska återigen även framhållas att mintappningen bedöms leda till förbättrade förhållandena nedströms Födslodammet där det idag endast undantagsvis förekommer något flöde överhuvudtaget.

E.ON Vattenkraft konstaterar vidare att Fiskeriverket i sitt tidigare yttrande bedömt att nuvarande läckage varit tillräckligt för bibehållande av det förekommande fiskbeståndet. Nuvarande läckage har uppskattats till ca 100 l/s och överensstämmer således medföreslagen mintappning. De yrkanden som framställts om högre mintappning bestrids av bolaget då nyttan inte kan anses stå i rimlig proportion till den betydande kostnad detta skulle medföra.

Örasjöbäcken

Med anledning av vad Naturvårdsverket anför vill bolaget påpeka att det av ansökan framgår att Örasjöbäcken, vilken utgör Natura 2000 område, mynnar i Laxsjöån ca 300-400 m nedströms Rundbackens kraftverk och ca 200 m nedströms utloppskanals mynning. Vid Örasjöbäckens inflöde utgörs vattenföringen i Laxsjöån inte enbart av vatten från Stor-Laxsjön utan också av vatten från den gren av Laxsjöån vilken benämnes Ådalsån. Någon förändring av vattenflödet som kan påverka Örasjöbäcken bedöms inte uppkomma och inte heller bedöms ansökta åtgärder medföra någon påverkan på vattenkvaliteten i Örasjöbäcken.

Kulturmiljö och kulturhistoria

E.ON Vattenkraft får med anledning av vad som anförs rörande fångstgropssystemet väster om Laxsjöån framhålla att inga åtgärder kommer att vidtas inom det område som avsatts för att skydda intresset. Med den mintappning som föreslagits och mellantillrinningen på sträckan bedöms åtgärderna inte heller försvåra möjligheten att förstå fångstgropssystemets koppling till landskapet. E.ON Vattenkraft är berett att bistå länsstyrelsen med medel för komplettering/upprustning av den information rörande fångstgropssystemet som redan finns på platsen. Bolaget utgår från att överenskommelse kan träffas med länsstyrelsen i denna fråga.

I miljökonsekvensbeskrivningen redogörs för såväl kulturmiljöintressen som kulturhistoriska intressen och bedömd påverkan med anledning av ansökta åtgärder. Det framgår även att E.ON Vattenkraft avser att låta utföra en dokumentation av Rundbackens kraftverk innan byggnadsarbetena påbörjas. Denna dokumentation i ord och bild kan lämpligen utföras av en byggnadsantikvarie vid Läns museet eller av annan för uppgiften lämpad person. Bolaget anser att en komplettering av ansökan i detta avseende inte kan anses motiverad och bedömer att de åtgärder vilka redogörs för nedan i skälig omfattning tillgodoser de kulturhistoriska bevarandeintressen som är knutna till anläggningen.

Vad gäller bevarande av befintliga anläggningsdelar vill bolaget påpeka att tillstånd inte begärs till utrivning av några dammar. Beträffande befintlig intagskanal utgör denna en vattenanläggning för vilken bolaget har ett underhållsansvar så länge den består.

E.ON Vattenkraft har dock åtagit sig att bevara ca 200 m av kanalen närmast nedströms Födslodammet vilket innebär att en vattenspegel kommer att bibehållas på denna sträcka och även i den lilla tjärnen. Resterande del av kanalen avser bolaget att riva ut på sätt som redogjorts för i den tekniska beskrivningen.

I samband med att den befintliga tilloppstuben till kraftverket tas bort åtar sig E.ON Vattenkraft att rusta upp och under dess återstående livslängd bevara en sektion av tuben vilken avses bli placerad i anslutning till stationsbyggnaden eller på annan lämplig plats tillsammans med en informationstavla om kraftverkets historia.

Vad gäller befintlig stationsbyggnad kommer bygglov att sökas för de åtgärder som nödvändiggörs med anledning av ombyggnaden och dessa kommer således att hanteras i särskild ordning. Det kan dock upplysas om att dessa åtgärder är begränsade och kommer att utföras på sådant sätt att påverkan på byggnadens exteriör minimeras. Inne i byggnaden kommer befintliga aggregat att tas bort och ersättas med ett

nytt. Någon möjlighet att behålla befintliga aggregat i stationsbyggnaden finns därmed inte. E.ON Vattenkraft bestrider vidare det yrkande om visningsmöjlighet som framställs av länsstyrelsen med anledning av de säkerhetsmässiga aspekter som gör sig gällande vid anläggningar för elproduktion. Bolaget är dock berett att för ändamålet rusta upp och skänka ett eller flera av de befintliga aggregaten till Ljustorps hembygdsförening samt bistå med medel för anordnande av en informationstavla om Rundbackens kraftverk. Detta förslag innebär att aggregat bevaras och samtidigt görs tillgängligt för allmänheten. Genomförande av förslaget förutsätter dock medverkan från hembygdsföreningen och E.ON Vattenkraft avser att undersöka förutsättningarna härför.

Med anledning av vad länsstyrelsen anför rörande arkeologisk undersökning får E.ON Vattenkraft upplysa om att bolaget åtagit sig att utföra de undersökningar länsstyrelsen ansett vara erforderliga. Detta är dock en fråga som skall hanteras i särskild ordning av länsstyrelsen enligt lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. varför det inte kan anses motiverat att redovisa denna utredning i förevarande mål.

Bygdeavgift och fiskeavgift

Vad avser beräkning av bygdeavgift innebär ansökta åtgärder utvidgning av annan vattenverksamhet. För sådan utvidgning av kraftverk som tillståndsprövats enligt äldre lagstiftning skall således avgiften beräknas endast på det vattenföretag utvidgningen utgör. Sättet på vilket beräkning av bygdeavgift skett är således helt i överensstämmelse med gällande bestämmelser och rådande praxis.

För beräkning av fiskeavgift vid utvidgning av annan vattenverksamhet gäller samma principer som för beräkning av bygdeavgift. Mot bakgrund av vad som tidigare anförts rörande befintliga vandringshinder och föreslagen mintappning vidhåller bolaget att det inte finns skäl att tillämpa högre avgiftsklass än 2.

Kontrollprogram

E.ON Vattenkraft har i ansökan inte funnit skäl att lämna förslag till kontrollprogram mot bakgrund av de konsekvenser som ansökta åtgärder bedöms medföra. Bolaget motsätter sig dock inte ett villkor om att kontrollprogram avseende grumling skall upprättas efter samråd med tillsynsmyndigheten om detta anses motiverat.

Oförutsedd skada

Vad gäller tid för anmälan av oförutsedd skada bestrider E.ON Vattenkraft Fiskeriverkets förslag. Det föreligger inte några sådana omständigheter som försvårar bedömningen av ansökta åtgärders faktiska verkningar och skäl saknas därmed att frånga den normala tiden på fem år.

Verkställighetsförordnande

E.ON Vattenkraft avstår från att begära verkställighetsförordnande varför detta yrkande återkallas.

Nytta

Angående nyttan med ansökta åtgärder vill E.ON Vattenkraft särskilt framhålla att ett mer effektivt nyttjande av vattenkraften i Rundbacken utgör god hushållning i enlighet med miljöbalkens mål och den ökade produktionen av förnybar energi bidrar till uppfyllandet av angelägna nationella mål och internationella åtaganden. Avslutningsvis finner E.ON Vattenkraft skäl att påpeka att ansökan kungjorts vilket innebär att denna tagits upp till prövning och det har även angivits ett sista datum för synpunkter. Kammarkollegiet har således haft möjlighet att inkomma med samtliga synpunkter som ansökan möjligen kan föranleda. För att inte fördröja målets handläggning är det viktigt att den ordning som föreskrivs för tillståndprocessen iakttas. För det fall Kammarkollegiet senare framför synpunkter med anledning av ansökan, vilka hade kunnat lämnas från början, är bolagets uppfattning att dessa skall bortses ifrån.

DOMSKÄL

Ansökan är, såvitt avser nytt intag, tilloppstub m.m., att bedöma som en begäran om tillstånd enligt 11 kap. 9 § miljöbalken till sådan vattenverksamhet som anges i 11 kap. 2 § 1p miljöbalken och, såvitt avser tappning av 0,75 m³/s under tiden 1/7 – 31/8 genom tilloppstub i stället för genom regleringsdammen, som en begäran om omprövning av villkor enligt 24 kap. 8 § miljöbalken. Frågan om ändring av gällande vattenhushållningsbestämmelser enligt sistnämnda lagbestämmelse har så nära samband med övriga ansökta åtgärder att prövningen i den delen inte bör ske separat utan lämpligen som en integrerad del av tillåtlighetsprövningen av hela projektet.

Mark- och miljödomstolen anser inte att bolaget avgränsat ansökan avseende vattenverksamheten på sådant sätt att hinder mot dess upptagande skulle föreligga.

Genom eget fastighetsinnehav och avtal med övriga berörda fastighetsägare och då verksamheten avser vattenreglering har bolaget visat sig ha rådighet över berörda vattenområden.

Mark- och miljödomstolen, som inte finner anledning att rikta någon anmärkning mot samrådsförfarandet, bedömer att sökandens miljökonsekvensbeskrivning uppfyller kraven enligt 6 kap miljöbalken.

Något processuellt hinder att uppta ansökan till saklig prövning föreligger således inte.

Av ansökan framgår att den nuvarande årsmedeltillrinningen från Stor-Laxsjön till Laxsjöån uppgår till 1,48 m³/s. Sökandens begäran att begränsa detta flöde till en minimitappning om 0,1 m³/s (100 l/s) och att leda allt övrigt vatten, inklusive föreskriven tappning om 0,75 m³/s under juli och augusti enligt nu gällande vattenhushållningsbestämmelser, genom en tilloppstub innebär en mycket betydande minskning av flödet i Laxsjöån på sträckan mellan Stor-Laxsjön och Födslodammet.

Mark- och miljödomstolen anser, i likhet med vad som anförts i flera remissyttranden, att bolagets förslag till minimitappning om $0,1 \text{ m}^3/\text{s}$ sannolikt skulle medföra en påtaglig försämring för det biologiska livet i ån, inte minst för det goda öringbeståndet på sträckan mellan Storlaxsjön och Födslodammet. Vid en sådan rimlighetsavvägning som föreskrivs i 2 kap. 7 § miljöbalken framstår det därför som befogat att som en skyddsåtgärd enligt 2 kap. 3 § miljöbalken, i överensstämmelse med flera remissinstansers krav, bestämma en minimitappning om åtminstone $0,35 \text{ m}^3/\text{s}$ (350 l/s), motsvarande medellågvattenföringen i ån.

Vid prövning av vattenverksamhet måste emellertid som särskild förutsättning för tillstånd dessutom beaktas bestämmelsen i 11 kap. 6 § miljöbalken, enligt vilken en vattenverksamhet får bedrivas endast om dess fördelar från allmän och enskild synpunkt överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna. Syftet med denna bestämmelse är att hindra verksamheter som inte framstår som samhällsekonomiskt motiverade.

Enligt sökanden motsvarar en minimitappning om $0,35 \text{ m}^3/\text{s}$ ca 25 % av den beräknade årliga produktionen på 15,5 GWh. En minskning av elproduktionen med 25 % innebär att de av sökanden tidigare beräknade årsintäkterna, härrörande från utbyggnaden, kommer att reduceras från 7,63 Mkr till ca 4,7 Mkr under de första 15 årens drift. För tiden därefter kommer den beräknade årsintäkten att reduceras från 3,75 Mkr till ca 1,8 Mkr, baserat på sökandens antagna elpris om 50 öre/kWh och värdet av elcertifikat med 25 öre/kWh. Sökanden har i ansökan angett en årskostnad på 3,0 Mkr för ränta, avskrivning, underhåll m.m. för ansökta åtgärder, d.v.s. efter 15 års drift kommer den beräknade årskostnaden att vara ca 1,2 Mkr högre än den beräknade årsintäkten. Mot bakgrund av denna beräkning av det företagsekonomiska utfallet bedömer mark- och miljödomstolen att motsvarande mängd elkraft borde kunna produceras på annat sätt med bättre förväntad lönsamhet och med en mindre grad av miljöpåverkan.

Därtill måste också vägas in att en reduktion av nuvarande vattenflöde, inte bara till 0,1 m³/s enligt sökandens åtagande, utan också till det av remissinstanserna begärda 0,35 m³/s, sannolikt kommer att medföra en icke obetydlig miljöpåverkan, bl.a. önskad påverkan på bottenfaunan och öringbeståndet i ån uppströms Födslodammet, negativa konsekvenser för strömstarens övervintringsmöjligheter samt försärlans och utterns levnadsbetingelser, vilket flera av remissmyndigheterna också påtalat. Mark- och miljödomstolen anser vidare, i likhet med Läns museet Västernorrland, att den planerade ombyggnaden av Rundbackens kraftverk är olämplig från kulturhistorisk synpunkt och därmed att bedöma som en olägenhet enligt miljöbalken.

Vad som nu redovisats innebär enligt mark- och miljödomstolens uppfattning att den tilltänkta vattenverksamheten inte är tillåtlig enligt 11 kap. 6 § miljöbalken. Ansökan i sin helhet lämnas därför utan bifall.

Sökanden har medgett att utge ersättning för rättegångskostnader i enlighet med domslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 425)

Överklagande senast den 7 december 2011. Prövningstillstånd krävs.

På mark- och miljödomstolens vägnar

Göran Simonsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Göran Simonsson och tekniska rådet Lars Edlund samt de särskilda ledamöterna Lars Dahlin och Bengt Taflin.